

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І
МИСТЕЦТВ**

Кафедра культурології та міжкультурних комунікацій

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

на тему:

МАЛА КУЛЬТУРНА СТОЛИЦЯ ЯК КОМУНІКАТИВНИЙ ПРОСТІР

Виконала студентка II курсу
Групи МКР-31-20з
Спеціальності: 034 «Культурологія»
Мазуренко Ксенія Іванівна
Науковий керівник:
В. о. завідувача кафедри культурології
та міжкультурних комунікацій,
доктор культурології, професор
Овчарук Ольга Володимирівна

Рецензент:
кандидат філософських наук,
доцент Русаков Сергій Сергійович

Допустити до захисту

Протокол засідання кафедри

від «__» _____ 2021 р. № _____

Завідувач кафедри _____

(_____) _____

(підпис) (ініціали, прізвище)

Київ-2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1. Місто як культурологічний феномен і шляхи його осмислення	6
1.2. Комуникативний простір, зміст та осмислення сучасного українського міста	13
1.3. Комуникативний простір сучасної української культури	21
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МАЛОЇ КУЛЬТУРНОЇ СТОЛИЦІ ЯК КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ	25
2.1. Українські культурні столиці України	25
2.2. Мала культурна столиця: сутність поняття	28
2.3. Славутич – перша Мала культурна столиця України	33
2.4. Розвиток комуникативного процесу у місцевому самоврядуванні малої столиці	41
РОЗДІЛ 3. МОДЕЛІ ВПЛИВУ КОМУНІКАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНІ СИСТЕМИ КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ	54
3.1. Роль інформаційних технологій в культурному суспільстві.....	54
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасне суспільство знаходиться на етапі соціокультурної трансформації та модернізації, змінюється тип своєї організації, відповідно до якої ми можемо спостерігати утворюється нова сучасна культурна реальність, що характеризується новими комунікабельними зв'язками між людьми у культурному середовищі, виникнення нових умов розвитку, з унікальною системою норм і принципів, задоволення культурних засобів і потреб. За історичними мірками специфіка певної трансформації є наслідком, недавньої соціалістичної модернізації традиційного суспільства прояву модернізації в широкому розумінні.

Період модернізації є суперечливим, оскільки відродження етнічних традицій за нових умов набуває модернізаційних рис постіндустріального суспільства. Відродження давніх традицій відбувається одночасно зі створенням нових структур комунікативного суспільства – як наслідок зіткнення «традиційного» та «модернізуючого», традиція стає одним із джерел культурної модернізації. Процеси культури творення набувають нового значення в умовах становлення суспільства нового типу, в якому комунікаційні процеси є базовими щодо соціального становлення.

Насичення, інтенсифікація процесу інформаційного обміну дозволяє говорити про те, що щільність смислової насиченості комунікативного простору визначається кількістю інформації, що передається за одиницю часу.

На сучасному етапі висока технологічність глобалізації ЗМІ зумовлює необхідність відтворення смислових аспектів інформаційних процесів у засобах і методах репрезентації, що можливо реалізувати лише через залучення високотехнологічних комунікацій. Інтернет дозволяє обмінюватися інформацією не лише державних, політичних, комерційних інституцій, а й на рівні особистого спілкування, покращувати процеси інтерактивної освіти, у якій людина є учасником безпосереднього спілкування. Новітні технології

руйнують комунікативні кордони та перетворюють на умовність досить хитку концепцію національного інформаційного простору.

Будь-яке сучасне місто є, перш за все, відповідним культурно-комунікативним середовищем існування людини, тому вивчення міста в культурології, перш за все, має базуватися на з'ясуванні особливостей цих понять, синергія яких у сучасній інформації, суспільства та стрімкий розвиток комунікаційних технологій більше. Все вищезазначене актуалізує дослідження як культурно-комунікативного простору з первинним визначенням смислового наповнення кожного з компонентів даного поняття по відношенню до ряду найбільш популярних з точки зору аналізу характеристик.

Мета роботи – з'ясувати та дослідити особливості феномену малої культурної столиці як комунікативного простору.

Відповідно до поставленої мети, необхідно вирішити ряд **завдань**:

- на основі аналізу наукових праць охарактеризувати сутність поняття «мала культурна столиця»;
- розглянути особливості комунікативного простору, розкрити його зміст та сутність;
- виявити шляхи формування комунікативного простору в умовах розвитку сучасної культури;
- охарактеризувати ступінь розвитку та комунікативної привабливості сучасних культурних столиць України;
- дослідити сутність проекту «Славутич – перша Мала культурна столиця України» та його основні стратегічні напрями;
- охарактеризувати розвиток комунікативного процесу у місцевому самоврядуванні малої столиці;
- визначити моделі впливу комунікації на соціальні системи культурного простору.

Об'єкт дослідження – місто як соціокультурний феномен.

Предмет дослідження – мала культурна столиця в комунікативному просторі культури.

Методи дослідження. При написанні роботи були використані загальнонаукові методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення з опертям на спеціальні методи, інтегровані з ряду соціогуманітарних наук – соціології, культурології, філософії, культурної антропології, комунікативістики. Також був використаний *логічний метод* – для здійснення теоретичних узагальнень та формування висновків; *графічний* – для наочного зображення основ дослідження.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Теоретичною базою дослідження стали праці вітчизняних та закордонних вчених, наукові публікації в періодичних виданнях, статистичні матеріали, довідкова література. Практичне значення отриманих результатів роботи полягає в дослідженні сучасного стану передумов формувань культурних столиць України.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження обговорювалися на V Міжнародній науковій конференції молодих вчених, аспірантів та магістрантів “Культура і мистецтво: сучасний науковий простір”

Публікації.

Мазуренко К. І. «Мала культурна столиця як комунікативний простір» сторінки 19-21.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, основної частини (трьох розділів, висновків, списку використаних джерел), додатків.

Загальний обсяг роботи складає 76 сторінок, з них основного тексту – 67 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Місто як культурологічний феномен і шляхи його осмислення

Прагнення людства до осмислення своєї історії як цілісного процесу спрямовує приділити увагу до історичного минулого країни, збереження історичне минуле країни традицій, звичаїв. В цілому спрямовує увагу до витоків форми організації, яку називають культурою. Олег Дроздов наголошує, що «історичний простір – це укладений порядок місць і образів, в яких закодовані повідомлення ... міста» [1]. Аналізуючи багатоаспектні характеристики явища культури, можна стверджувати, що культура — це накопичене матеріальне та духовне людством багатство, яке слугує для подальшого розвитку продуктивних, творчих можливостей суспільства.

Відомий вчений С. Анхольт, характеризує місто як економічні та культурні центри нації, які й стають майданчиками міжнародного суперництва у сфері капіталів, талантів і слави, за допомогою певних критерій ми можемо визначити міський потенціал за допомогою активної діяльності. У майбутньому, будь-яке місто може стати відомим та привабливим не лише зовнішнім виглядом, а й мати свій внутрішній культурологічний дух.

Особливо до уваги береться геологічне розташування, клімат та краса місцевості. Підраховується наявність привабливих місць для розваг і занять, важливим є аналізування потужностей економічної й освітньої сторін міста, необхідно мати в наявності сприятливі умови, що можуть бути запропоновані територіальній громаді чи гостям. Ведеться оцінювання внесків міста у світовий прогрес, аналізується та досліджуються наявність побутових сприятливих умов та ступінь розвинення інфраструктури для комфортного проживання та загальну безпеку для емігрантів.

В умовах стрімких глобалізаційних процесів, міста, які мають велику чисельність населення вже сьогодні стають потужним джерелом розвитку прилеглих територій. Важливим є історична спадщина міста, адже накопичені й збереженні традиції та духовні цінності є основою розвитку культурного

середовища. Формування і збереження власних унікальних культурних продуктів та індивідуальність, можуть виявитись ключовим чинником розвитку країни.

Кожне місто має можливість знайти свою неповторну індивідуальність, підвищити культурно-історичний статус та виділитися на фоні інших урбаністичних об'єктів. Розглянувши дослідження Візгалова Д.В. можна виділити сім типів маркетингових стратегій:

- розважальні міста (спортивні, пляжні, театральні, ботанічні, курортні, столиці шоу-бізнесу, музичні);
- міста музеї (художні міста, історичні міста, священні міста);
- розумні міста (міста університети, фабрики інновацій, міста-наукові)
- міста унікального іміджу (міста агресивних маркетингових стратегій, гуманітарні міста, екзотичні, міста комбінованого іміджу);
- міста-лідери (універсальні, столичні, елітарні та міста-політики);
- міста посередники (міста-ворота, міста-медіацентри, міста-мости);
- міста-підприємці (книжкові столиці, торгові)

Дослідники О. Біловодська й Н. Гайдабрус зазначають, що такі функції як формування в цільових аудиторій почуття прихильності до міста, забезпечення гарантії якості міста та ідентифікація міста серед інших, формують комплекс взаємопов'язаних властивостей, що впливають на поведінку різних контактних аудиторій. Мета розвитку міста полягає у максимальній відповідності інтересам цільових аудиторій та підвищення лояльності з боку центральних органів влади.

Оскільки постійно зростає поле соціокультурної діяльності, в якому відбувається створення нових процесів і стратегій трансформації міського культурного середовища, традиційна регіональна міська політика повинна підтримувати цей феномен. Будь - яка територія має свою історичну спадщину минулого та реалії сучасного, які здебільшого й визначають її зовнішній

вигляд, тип та образ у сприйнятті. Усі особливості, які виокремлюють конкретну територію з-поміж інших, має певні виражені характеристики, наприклад архітектурні споруди, знаменитості, назва, географічні межі, етнічні традиції та звичаї, все це може стати основою для створення культурного середовища.

Актуальним для України є вивчення досвіду тих культурних столиць, яким вдалось зберегти чи відновити свою культурну ідентичність, адже потенціал культурних столиць безмежний. Саме міста та мешканці формують культурний простір усієї країни, оскільки міста є культурними осередками, об'єктами туризму для представників інших країн. Місто має володіти такими параметрами як суб'єктивне сприйняття міста та його символічне значення в культурному просторі держави., об'єктивний-фізичний або юридичний статус.

Для цілісного розуміння феномену “культурна столиця” необхідно розглянути концепцію міста. З точки зору наукової критерії місто є об'єктом вивчення соціологів, істориків, філологів, філософів, мистецтвознавців та ін.

Місто як категорія соціальних наук є предметом дослідження багатьох науковців різних спеціальностей, серед яких А. Баттімер, Ф. Бродель, Л. Грін, В. Долгій, Е. Дюркгейм, Г. Зіммель, А. Левінсон, Ч. Лендрі, К. Лінч, Л. Мамфорд, Е. Рельф та ін.. На сьогодні у науковому світі утворились різноманітні підходи і принципи дослідження культурним осередків, що допомагає різнобічно дослідити цю категорію, зокрема й у культурологічному аспекті.

Виникнення міста пов'язують переважно з початком урбанізації, викликані змінами у суспільстві, історичним ланцюгом від первісних родових відносин і становлення цивілізації. Дослідники цього феномену констатують, що місто є складним, багаторівневим, соціокультурним феноменом. Аналізуючи міста за критеріями стає очевидними нерівномірність чітких територіальних особливостей та неоднорідність насиченості культурного простору країн. В сучасному світі в урбаністичній та культурологічній теорії

постає важливе питання щодо міської ідентичності, причинами в закономірності є застарілі, неадекватні традиційні теорії у середовищі сучасних урбаністичних процесів. У структурній ієрархії питання ідентичності охоплює міграційні процеси, розвиття етнічних, гендерних меж, тісну соціальну взаємодію між людьми.

Визначення “культурна столиця” зустрічається дуже часто, але саме поняття так і не представлено в жодному з вітчизняних і зарубіжних довідкових видань. Розуміння “столичності” як соціокультурного феномену базується на певних особливих функцій і унікальних, безпрецедентних якостей міста в пануванні культури, науки, історії, релігії тощо.

Будучи осередком культурного життя держави, культурна столиця, якісно відрізняється від інших міст своїм потенціалом, функціями, збагаченням культурного продукту та значенням цінностей світової культури та культурної спадщини. Для розвитку духовного потенціалу людини в культурній, науковій та освітній діяльності, розвитку відродження історичних звичаїв і традицій, потрібно задовольнити потреби суспільства за допомогою створення певних умов для розвитку людини як особистості й відповідно створення умов для ефективної, продуктивної праці.

Отже, «культурна столиця» – це адміністративно-територіальна одиниця, особливість якої визначається певними функціями, основними з яких є культурна, духовна, дозвіллева та іміджеутворююча. Культурний простір країни має свої територіальні особливості, вузлові точки нарощення унікального соціокультурного потенціалу, саме звертаючи увагу на ресурси соціокультурного потенціалу, культурних інститутів і населення країни. Культурна столиця як інструмент для гармонії геокультурного простору країни визначається наявністю потенціалу.

Під терміном «потенціал» ми маємо на увазі узагальнену характеристику культурних і культуротворчих. ресурсів, які прив'язані до місця й часу. Потенціал міста – це система внутрішніх резервів геопростору, з наявністю

ресурсів, що мають бути використані при формуванні унікального образу культурного ландшафту місцевості. Геокультурний потенціал прогнозує майбутнє, позиціонує сьогодення та актуалізує минуле. Відтворення єдності мінливого та стабільного станів, потенціал обов'язково містить елементи розвитку та відіграє важливу роль у визначенні динаміки й напрямку розвитку міста.

Основними складовими потенціалу є сукупність матеріальних, нематеріальних і природних ресурсів що є об'єктивним, та здатність до оптимального використання наявних ресурсів і створення найбільшого обсягу матеріальних і духовних благ та послуг, що є суб'єктивним. Культурний потенціал міста складається з таких основних видів як туристичний, креативний, геокультурний, туристичний, соціальний. Шляхом комплексного аналізу поняття «потенціал» перебуває в тісному взаємозв'язку з поняттям «ресурс».

Більшість дослідників розуміють поняття “ресурс” як певну субстанцію, використання якої полягає в досягненні поставлених цілей. Під ресурсами мається на увазі реальні можливості щодо раціонального та доцільного використання елементів для досягнення цілей і реалізації завдань. Отже, під ресурсом ми будемо розуміти реальні й потенційні можливості, засоби та запаси чого-небудь, якими володіє певна територія на основі яких вона функціонує та розвивається, які можуть бути використані в разі потреби, як засоби для досягнення поставлених цілей.

Проаналізувавши сучасні наукові підходи щодо визначення поняття ресурсу можна зробити висновок про те, що різноманітність ресурсів не є однаково важливими в будь-якій сфері, та під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів їхня цінність має тенденцію модифікуватись. Один ресурс може бути компенсованим наявністю або ж розвитком іншого ресурсу, тобто, взаємодоповнювати один одного. Культурні ресурси являють собою основу для вибудовування культурного потенціалу міста, як культурної столиці та

національної ідентичності держави. Вони є платформою на якій створюються нові проекти й розвиваються креативні сфери діяльності.

А. Фойо зазначає: «Коли усе в житті стає предметом споживання, культура вмирає» [2]. Отже, при дослідженні міста як елемента високого рівня соціокультурної держави, необхідно визначити його культуротворчий потенціал і ресурси. На сьогодні розвиток культурних ландшафтів та архітектоники своїх міст й формування власної унікальної геокультури хоч в умовах жорсткої, глобальної і локальної конкуренції територій, але все таки є першочерговим завданням будь - якої країни.

На території України в наш час обумовлюють неоднорідність у культурно-історичному надбанні, ментальності, архітектурі, функцій у загальній структурі держави, але незважаючи на це, існують певні ознаки українських великих міст, які мають спільні аспекти між собою та досить помітно відрізняють від міст інших країн. Результатом визначення рис сприяє збереженню міської самобутності. Усвідомлення буття мешканців українських міст у контексті відродження української національної держави допоможе творенню філософії міста, розвитку гуманітарної складової планування містобудівних процесів.

Українська урбанізація має багатовікову історію, яка починається з часів поселення раннього періоду археологічної культури часів неоліту - трипільської культури. В часи сучасного світу збереглися міста доби Галицько-Волинського князівства і Київської Русі: Київ, Канів, Житомир, Чернігів, Львів, Кам'янець-Подільський, Чернівці де було сформано такі ментальні риси українця, як толерантність, емоційність, індивідуалізм. Що вплинуло на започаткування та формування міської ідентичності. Злет урбанізації у часи промислової революції прийшовся на появу залізничного транспорту та розвідок корисних копалин.

Осмилення міста в Україні системно починається з XIX–XX ст. В умовах нестабільного фінансового забезпечення та невпинної міграції. Буття

міста аналізується у соціологічній площині через антитип сільськогосподарського буття у розмислах М. Драгоманова, П. Куліша, В. Липинського, І. Франка.

П. Куліша є засновником новітньої української критичної, інтелектуальної думки та тим простором національної свідомості, які на ній будуються. П. Куліш характеризує місто як сутнісно чуже середовище для української людини, урбанізація сприймається ним як соціальне зло, що несе бездуховність і соціально розшарування [3]. У сфері національно-культурної політики вважав, що варто дбати про зміцнення власної державної ідентичності. Майбутнє української держави значною мірою залежить від того, чи зуміємо провести критичний та об'єктивний аналіз власного історичного досвіду. На противагу цьому І. Франко звертає увагу на низький рівень самосвідомості селян, їхній споживацький підхід до життя [4]. Отже, історично українська урбанізація та її теоретичне осмислення розгортається у протиставленні села і міста, через драматичне «вростання» у місто, довготривале набуття міської ідентичності та творення міст. В нашій країні ще не повністю сформовано повноцінної міської культури, адже в комунікативному просторі міст спостерігаються певні порушення чемності.

Дослідження буття українських міст показує принциповий інтерес представляють стратегії життя територіальних громад, їхнє переживання свого буття у місті – екзистенціальні аспекти світосприйняття та цілеполягання. Велика кількість наукових досліджень щодо міста присвячено проблемам села і малого міста, ефективному творенню мікроміського іміджу, а також – літературним творам, в яких чималу роль грає образ малої батьківщини. Ми бачимо в цій класифікації три підходи до образу життя людини у місті тобто сформування певних груп за ідентичністю: пасіонарність небайдужого городянина, формальну приналежність до міста і творчу енергію творця міста.

Розширення культурного простору вимагає певного заряду громадянської активності, внутрішнього прагнення до цілеспрямованої діяльності, завжди пов'язаної зі зміною оточення» [5].

1.2. Комунікативний простір, зміст та осмислення сучасного українського міста

Поняття комунікаційного простору закономірно впливає з поняття комунікації, яке в даному контексті розуміється як процес встановлення та підтримки контактів між членами соціальної групи та контактів на основі духовної, ідеологічної чи іншої єдності суспільства.

Поняття комунікаційного простору - багатовимірний і складний. Він включає певний набір комунікацій, акти між комунікаційними агентствами, а також слова чи знаки, кодекси культури. Комунікативний простір кожної країни складається з її психічних особливостей, культурного змісту, мовних особливостей. Складові комунікаційного простору зображені на сторінці 39, рис. 1.1.

Сприйняття – це перший момент зустрічі людини і світу, який закладає основу майбутніх когнітивних стратегій та інтелектуальної інтуїції. У сучасному світі спостерігається збільшення візуальної комунікації, текстове сприйняття змісту поступається візуально активному розумінню. Останнім часом культурологи називають такі аспекти впливу візуальної культури: людина у своїх психічних процесах для досягнення дійсності звертається до наочних образів, певних ознак. Останнім часом кажуть, що мозок людини є процесором з послідовною обробкою зорових образів.

Важливою складовою візуальної комунікації є соціально-психологічна закономірність сприйняття візуальних об'єктів. Значення слів, наприклад, більш-менш однаково розуміють усі члени суспільства, але більшість візуальних знаків не може належати до певного словникового пояснення. Зорове сприйняття - це індивідуальна категорія, яка залежить від досвіду та психічної організації людини.

Для сприйняття зорових об'єктів важливо:

Техніка візуалізації, яка включає специфічні для культури способи побудови образу, а також засоби, за допомогою яких він створюється система

декодування реципієнтом значень об'єктів, інтерпретація образу, що утворився в результаті сприйняття.

У комунікативних дослідженнях візуальне спілкування розглядається в площині, яка стосується образу певного професійного комунікатора тобто зовнішні показники, фізичні дані, аксесуари, наскільки людина візуально хоче підтвердити свій соціальний статус.

Вчені, розглядаючи комунікації в соціально-філософському контексті, приходять до висновку, що на сьогодні не існує однозначного наукового визначення комунікативного простору. Його розуміють, здебільшого, як певний структурований простір, що визначається як свідомо форма чи структура і виступає як середовище, в якому реалізуються різні форми спілкування чи комунікативного обміну. Потреба в науковому осмисленні феномену комунікативного простору є надзвичайно актуальною і почала виникати у зв'язку з появою нових технічних і особливо електронних засобів комунікації, які трансформували масштаби соціальних і громадських комунікацій з локальних комунікаційних спільнот до глобальних комунікацій. спільнота. Йдеться не про індивідуальні комунікативні зв'язки, а про глобальний комунікативний простір, в якому при тотальному зануренні в спілкування «кожен від усіх відчужений, але кожен про кожного знає». Сьогодні, коли залучення до комунікативних процесів стало тотальним, межі комунікативних зв'язків зникають, здатність людини включатися в різноманітні комунікативні потоки обмежується лише її здатністю включатися в інший комунікативний контекст, або «комунікативну гру».

Стала очевидною актуальність дослідження сучасного комунікативного простору та його наукового осмислення, проблеми сучасного комунікативного простору стали посідати важливе місце в науковому дискурсі. Незважаючи на високу присутність цього поняття у філософській, соціологічній, психологічній та державно-управлінській науці, а також дослідженнях з теорії, психології комунікації соціології та соціології, існує певна потреба у подальшому поглибленому аналізі та науковому осмисленні

комунікативного простору, його сучасний стан та розвиток провідних наукових концепцій.

У сучасній теорії комунікації відбувається ототожнення ЗМІ. Уявлення про комунікативний простір як його різновидів або еквівалент інформаційного простору є досить поширеним. Г.Г. Почепцов визначає комунікативний простір як різновид інформаційного простору, який виконує двосторонній процес, «де відправник і одержувач інформації формують це спілкування» [6, с. 295-296]. Характерною ознакою комунікативного простору є активність комунікантів та їх здатність формувати комунікативний простір. Розгорнуту інтерпретацію комунікативного простору пропонує в теорії комунікації Ф. І. Шарков, який визначає комунікативний простір як середовище, в якому відбувається комунікативна взаємодія. Вчений вводить параметри соціокультурного середовища та комунікативного простору, в межах якого здійснюється комунікація. Детальне дослідження сутності та структури комунікативного простору, у межах дослідження лінгвістичних аспектів спілкування, представлено в працях Б.М.Гаспарова. Вчений розглядає комунікативний простір як цілісне комунікативне середовище, «в якому комунікатори присутні в процесі комунікативної діяльності». На думку Б. М. Гаспарова, щоб створити або інтерпретувати повідомлення, суб'єкт повинен відчувати навколишнє, скласти про нього уявлення, створити духовну «картину світу», в якій є даний мовний артефакт. На думку дослідниці, комунікативний простір включає також «такі властивості мовленнєвого повідомлення, як тон, загальне інтелектуальне середовище та предметний зміст, до якого зміст належить», та уявлення про комунікативну ситуацію кожного учасника в цілому». Комунікативний простір можна розглянути як географічний простір, у якому відбувається процес спілкування, здійснюються комунікативні дії тобто світовий комунікативний простір, регіональний комунікативний простір, комунікативний простір окремих країн, міст тощо; комунікативний простір як різновид соціального простору (поряд з культурним, правовим тощо);

комунікативний простір як комунікативне середовище суспільства певного рівня соціального розвитку, тобто комунікативний простір громадянського суспільства, комунікативний простір державного управління, комунікативний простір бізнесу тощо; комунікативний простір як комунікативне середовище для певної сфери наукової та професійної діяльності мається на увазі комунікативний простір міжкультурної комунікації, науковий комунікативний простір, освітній комунікативний простір тощо; комунікативний простір як комунікативне середовище соціального інституту в рамках політичного комунікативного простіру, публічно-адміністративного комунікативного простіру, медіакомунікативного простіру тощо; комунікативний простір як проксемічний простір вважається актуальний комунікативний простір, суб'єктами якого є учасники спільної діяльності та спілкування.

Деякі дослідники ототожнюють комунікативний простір з поняттям дискурсу і класифікують його за різними критеріями:

- за видами літературної мови (комунікативний простір розмовної мови, комунікативний простір наукової статті, комунікативний простір художнього тексту тощо);
- засобами комунікації (вербальний комунікативний простір, невербальний комунікативний простір тощо);
- за видами медіа (простір віртуального спілкування, простір Інтернет-комунікацій, друкований комунікаційний простір);
- за функціональними параметрами дискурсу (ігровий комунікативний простір, навчальний комунікативний простір тощо).

Представники сучасної філософської науки, яка ґрунтується на засадах комунікативної парадигми суспільного розвитку (Н. Луманн, Дж. Хабермас), вважають спілкування вирішальним для суспільного розвитку та обґрунтовують важливість комунікативної етики відповідальності за перетворення цінностей та духовно-морального розвитку. оновлення

суспільства, вирішення різноманітних політичних і соціальних конфліктів та вирішення екологічних проблем суспільства. Засновник теорії систем Н. Луман розуміє соціальні системи як комунікативні і розглядає комунікації як елементи соціальної системи, в якій «не дія, а лише спілкування завжди є наявною соціальною операцією і водночас операцією, що запускається щоразу, коли виникають соціальні ситуації». Сама комунікація, за Н. Луманом, складається з інформації, комунікації та розуміння в цілому, і це самодостатня система, в якій «лише комунікація може спілкуватися». Комунікація здійснюється шляхом синтезу трьох компонентів: інформації, повідомлення цієї інформації та вибіркового розуміння або нерозуміння повідомлення та інформації, що міститься в ньому. У єдності інформації, комунікації та розуміння, за Н. Луманом, утворюються смисли, які за допомогою комунікацій формуються в системи. У свою чергу, значення має три виміри: змістовний, часовий і соціальний. У соціальному вимірі відбувається формування стосунків з іншими системами через «дії» та «досвіди», або діяльність і саморефлексію.

Ю. Хабермас у розробленій ним теорії комунікативної дії розглядає комунікативно-структуровані життєві світи, а комунікативні дії розглядає як «середовище, яке повністю відтворює весь життєвий світ». У парадигмі взаєморозуміння, актуальність якої філософ обґрунтовує у своїй теорії, комунікативно-раціональна дія спрямована на раціональне досягнення розуміння загальних інтерпретацій життєвого світу та орієнтації в діяльності. Просторові категорії пронизують весь дискурс комунікативної дії та життєвих світів, Дж. Хабермас виділяє ресурс культурних цінностей, який розуміється як «сховище знань, з якого учасники комунікативної дії, прагнучи домовитися про щось у цьому світі, виводять інтерпретації, спрямовані при досягненні консенсусу». Так, на відміну від стратегічної «волі до влади» (Ф. Ніцше), розглядає «волю до розуміння», взаємне визнання, де інший виступає як суб'єкт, до думки якого прислухаються і чиї цінності поділяють, закладає фундамент для сприйняття і визнання іншого як рівноправного і вільного

суб'єкта та формування толерантного ставлення до альтернативних думок і світів. Комунікативний принцип взаємності є етичним і закладає основи ціннісного гуманістичного ставлення один до одного, оскільки раціональне взаєморозуміння між людьми чи спільнотами неможливе без нормативного підґрунтя їх взаємного визнання як розумних, самодостатніх і зрілих осіб. Таке ставлення забезпечується довірою до іншого, коли можна передбачити чи очікувати певну поведінку від іншого. Ці очікування формують образ ситуації та чітко постулюють традиційні життєві форми та структури соціокультурної спільноти, які викликають довіру та забезпечують розуміння людиною основних смислових відносин повсякденного життя. На думку Й. Габермаса, завдяки комунікативним діям у життєвому світі відбувається відтворення культурних цінностей, соціальна інтеграція та соціалізація.

Питання про ключову роль комунікації в соціальному вимірі в сучасних дослідницьких парадигмах порушується в працях В.М. Козакова, І.П.Сусова, Б.М. Ахіджак і М. П. Ахіджакова та ін. На думку І. П. Сусова, актор не лише створює, а й контролює комунікативний простір. Кожен учасник комунікативного простору має індивідуальну картину світу, тобто особливості свого особистого існування, взаємодії зі світом, умови його існування у світі. Про особливості картини світу учасників спілкування говорять і дослідники міжкультурної комунікації Б.Н. Ахіджак і М. П. Ахіджаков, які приходять до висновку, що «спільність у свідомому розумінні комунікантів є необхідною передумовою мовного спілкування. Неповна спільність є причиною непорозумінь і комунікаційних бар'єрів у міжкультурній комунікації». В. М. Козаков називає ціннісні протиріччя основним бар'єром на шляху формування взаєморозуміння в сучасному публічно-адміністративному комунікативному просторі взаємодії держави та громадянське суспільство.

Проблемам сучасної трансформації комунікативного простору та мережевого суспільства присвячене фундаментальне дослідження іспанського соціолога М. Кастельса «Інформаційна ера: економіка,

суспільство та культура». Аналізуючи нові форми сучасних соціально-комунікативних практик, що домінують у мережевому суспільстві, М. Кастельс вводить поняття «простір потоків». Під потоками вчений розуміє «цілеспрямовані, повторювані, програмовані послідовності обмінів і взаємодій між фізично відокремленими позиціями, які займають соціальні актори в економічних, політичних та символічних структурах суспільства».

На думку багатьох дослідників, у просторі потоків прагматичні комунікації – політичні, рекламні тощо – все більше впливають на бажання та поведінку комунікантів, на вектори розвитку комунікативного простору. Ряд науковців приходять до висновку, що в сучасних умовах «географія, культура та релігія не обов'язково перетинаються», тобто комунікативний простір структурується на основі спільних цілей, цінностей та інтересів соціальних суб'єктів. Вчені говорять про створення спільного комунікативного простору, який визначає життя учасників комунікацій, дедалі більше акцентуючи увагу на нових просторових формах і процесах, характерних для глобалізованого світу.

Таким чином, у сучасних дослідженнях комунікативний простір виступає як складний соціокультурний феномен, а його основними характеристиками є швидкоплинність і багато вимірність, які актуалізують вивчення та розуміння вимірів цього простору та прогнозують його нові ускладнення в інформаційному суспільстві та глобалізації. Незважаючи на відмінності в розумінні комунікативного простору та дослідницьких інтересах, вчені назвали основними проблемами його функціонування проблему взаємодії та обмінів у існуванні паралельних вимірів життя та проблему взаєморозуміння, пов'язану з ціннісними аспектами комунікативної діяльності. простір. Комунікативний простір суспільства завжди ціннісно, оскільки встановлює людські стосунки, а людини, яка живе поза аксіологічним простором, не існує. Оскільки домінуючою тенденцією сучасного комунікативного простору є його віртуалізація, то більш актуальним стає розвиток гуманістичних цінностей поваги та визнання

унікальності кожного з учасників спілкування. Вирішення цих проблем потребує спільних зусиль науковців і практиків, які вибудовують комунікативний простір сучасного суспільства. Так, М. Кастельс зазначає, що «якщо ми не побудуємо спільний культурний і фізичний світ між двома формами простору (простором місць і простором потоків), ми будемо жити паралельними світами, в яких час не може збігатися, оскільки вони деформовані за різними вимірами». Актуальним для вирішення проблем взаємодії та порозуміння в сучасному комунікативному просторі є концепція культури діалогу, взаємодії та розвитку гуманістичних цінностей життя, які передбачають глибоку повагу до людини та визнання її прав як безперечної цінності суспільного буття. .

Таким чином у сучасному глобальному комунікативному просторі особливого значення набуває аксіологічний вимір, оскільки і взаємодія, і розуміння стикаються, насамперед, з ціннісними відмінностями та конфліктами. У той же час загальнолюдські гуманістичні цінності є незаперечною основою формування та розвитку універсального комунікативного простору на основі «волі до взаєморозуміння», без якої неможливе існування людини.

Незважаючи на відмінності в науковій інтерпретації комунікативного простору, основними проблемами його функціонування є проблема взаємодії та взаємних обмінів, а також проблема взаєморозуміння, яка пов'язана з ціннісними аспектами комунікативного простору. Комунікативний простір суспільства завжди ціннісно, оскільки встановлює людські стосунки, а людини, яка живе поза аксіологічним простором, не існує.

Для розвитку взаємодії та розширення розуміння необхідно визнати систему формування цінностей культури взаємодії людей, яка містить повноту ціннісного світу, цінність діалогу за складністю та збагаченням комунікативного простір сучасного суспільства.

1.3. Комунікативний простір сучасної української культури

Стрімкий розвиток інформаційних технологій посилює імпульси глобалізаційних тенденцій у сучасній людській культурі, значно прискорюючи взаємодію культур у процесі міжкультурної комунікації, розмивання їх меж, проникнення не тільки речей, ідей та концепцій однієї культури в іншу, а й, певною мірою моделі поведінки може безпосередньо впливати на комунікативний простір конкретної культури в цілому. Сучасні технології поширення інформації є основою для створення глобального комунікаційного простору, нових типів комунікаційних структур, які все більше впливають на повсякденне життя соціокультурного життя.

Нині відбувається глобальна інформаційно-комунікаційна трансформація суспільства, яка супроводжується не лише проникненням сучасних моделей комунікації в усі сфери життя людини та суспільства, а й ґрунтовним переосмисленням комунікативної природи соціальної реальності, місця та ролі спілкування в соціокультурному житті.

Нове децентралізоване комунікаційне середовище, яке створюється в Інтернеті, має потенційно необмежені можливості. Вона може послабити вплив ідеології, релігії, традицій певної культури, розмити їх або посилити вплив на людину іншої ідеології, релігії, культури. Вона може реактуалізувати культурну ідентичність людини, занурюючи її у світ безпосередніх культурних подій, а може взагалі сформувати людину нового типу, нову універсальну глобальну культуру. Ми бачимо, що сучасне Інтернет-середовище все більше впливає на реальну поведінку людей. Таке інформаційне середовище стає новою структурою культури, в якій спілкування стає своєрідним способом існування людини.

У традиційній культурі повсякденне життя нормалізується через стійкі традиції, що формують комунікативний простір культури. Мова, традиції та відстань були головними охоронцями комунікативних кордонів культури. У наш час вплив цих факторів менш стійкий через поширення сучасних

технологій. Тому актуальним стає питання про сутність та структуру комунікативного простору культури, адже, осмислення цього питання, ми можемо вирішити проблему збереження самобутності української культури у складних історичних умовах.

Культурний простір має комунікативний характер. Без належної соціокультурної комунікації воно стає географічним чи фізичним, геологічним чи музейним тощо. У науковому дискурсі категорія простору вважається одним із найскладніших понять. Існує багато визначень, які описують фізичні та геометричні властивості простору. Проте всі фахівці сходяться на думці, що «універсальним і загальновизнаним може бути визначення, в якому простір описується як сукупність об'єктів, між якими існують відносини, що враховують категорії вимірювання відстані, відстані та інших просторових параметрів».

«Простір... як схема узгодження всього, що сприймається ззовні», він «є основою всієї істини в області зовнішніх почуттів». «Поняття простору є єдиною ідеєю, включає все». Якщо говорити про простір культури, то його можна охарактеризувати як сукупність об'єктів і суб'єктів, між якими існують комунікативні відносини, що враховують категорії і параметри смислів, цілей і цінностей соціокультурного життя.

Комунікативний культурний простір має історичний характер. Це означає, що це не дається раз і назавжди. У розвитку культури бувають моменти, коли стабільні форми спілкування вже не можуть повністю задовольняти потреби суспільства, тоді існуючий культурний простір заважає ефективній співпраці в суспільстві, його розвитку. Або коли, наприклад, як зараз, з'являються нові форми комунікації, що тягнуть за собою зміни в соціальній практиці та соціокультурній комунікації, що неминуче впливає на переформатування культурного простору загалом. У всіх цих випадках культурі кидають виклик, або її потрібно трансформувати, або зникати під тиском більш конкурентоспроможних культур.

Наша культура не є винятком. Наш комунікативний культурний простір повільно, але впевнено змінюється під впливом глобальних та соціально-політичних викликів. Враховуючи глобалізаційні тенденції, перед українською культурною елітою стоїть завдання концептуально, ідеологічно, художньо трансформувати український комунікативний культурний простір, щоб не втратити його культурної самобутності, що так легко зробити в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Отже, нині ми можемо спостерігати як Україна активно інтегрується у світовий культурний простір, тому повне і всебічне виявлення та вивчення культурної спадщини з метою збалансованого використання та всебічного збереження – стратегічне, державно-важливе гуманістичне та науково-практичне завдання. Охорона національної культурної та духовної спадщини визнана одним із пріоритетів Стратегії національної безпеки України.

Відповідно до міжнародних конвенцій, ратифікованих або підписаних Україною (Європейська конвенція про охорону археологічної спадщини, Конвенція про охорону підводної культурної спадщини, Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи, Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини, Рамкова конвенція Ради Європи про культурне значення) охорона культурної спадщини є міжнародно-правовим зобов'язанням нашої держави перед світовою спільнотою.

Мала культурна столиця – це один з трьох почесних річних статусів Культурної столиці України, який може бути присвоєний територіальній громаді з населенням менше 100 тис. осіб та зі спроможністю реалізувати річну програму культурно-мистецьких проєктів (портфель ініціатив), спрямовану на досягнення цілей програми «Культурні столиці України».

Поняття комунікаційного простору закономірно впливає з поняття комунікації, яке в даному контексті розуміється як процес встановлення та підтримки контактів між членами соціальної групи та контактів на основі духовної, ідеологічної чи іншої єдності суспільства.

Поняття комунікаційного простору - багатовимірний і складний. Він включає певний набір комунікацій, акти між комунікаційними агентствами, а також слова чи знаки, кодекси культури.

Нині відбувається глобальна інформаційно-комунікаційна трансформація суспільства, яка супроводжується не лише проникненням сучасних моделей комунікації в усі сфери життя людини та суспільства, а й ґрунтовним переосмисленням комунікативної природи соціальної реальності, місця та ролі спілкування в соціокультурному житті.

Нове децентралізоване комунікаційне середовище, яке створюється в Інтернеті, має потенційно необмежені можливості. Вона може послабити вплив ідеології, релігії, традицій певної культури, розмити їх або посилити вплив на людину іншої ідеології, релігії, культури. Вона може реактуалізувати культурну ідентичність людини, занурюючи її у світ безпосередніх культурних подій, а може взагалі сформувати людину нового типу, нову універсальну глобальну культуру. Ми бачимо, що сучасне Інтернет-середовище все більше впливає на реальну поведінку людей. Таке інформаційне середовище стає новою структурою культури, в якій спілкування стає своєрідним способом існування людини.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МАЛОЇ КУЛЬТУРНОЇ СТОЛИЦІ ЯК КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ

2.1. Культурні столиці України

Український культурний фонд – державна установа, створена у 2017 році як нова модель забезпечення конкурентної підтримки державної підтримки та просування ініціатив у сфері культури та креативних індустрій. До основних завдань Українського культурного Фонду належать підтримка молодих митців, створення певних умов для задоволення культурних потреб в їх творчої праці, що допоможе створити та сформувати позитивний імідж України в світі, шляхом популяризації національного культурного надбання.

Діяльність Українського культурного Фонду дозволяє підтримувати інноваційні культурні продукти, та відповідно до чинного законодавства, Український культурний фонд є невід’ємною частиною політики та визначених пріоритетів Міністерства культури, молоді та спорту України.

Культура та творчість для розуміння та розвитку – головне гасло Фонду, назване в Стратегії 2019-2021.

Український культурний фонд має тенденцію кожен рік в підтримку культурно-мистецьких проєктів оголошувати грантові програми, в рамках кожної з них формуються рейтингові реєстри за лотами та типами проєктів. Це надає можливість в часи кризи отримати підтримку тим, хто в ній потребує.

Програма «Культурні столиці України» має мету створити почуття приналежності членів територіальних громад до їх спільного культурного простору та організувати підтримку місцевих культурних ініціатив.

Культурна столиця України — почесний щорічний статус, який може бути присвоєний територіальній громаді з можливістю реалізації річної програми культурно-мистецьких проєктів (портфоліо ініціатив).

28 квітня 2009 року Державною службою туризму і курортів України та Громадською радою з питань туризму і курортів Міністерства культури і туризму України місто Львів присвоєно почесне звання «Культурна столиця України».

Вперше було оголошено, що звання «Культурна столиця України» щорічно присвоюється певному місту України за аналогією із званням «Культурна столиця Європи». Також повідомлялося, що власник статусу не міг отримати його знову протягом перших трьох років після нагородження. Однак після надання статусу Львову у 2009 році це звання більше не надавалося, тобто його присудження не стало щорічним. Таким чином, Львів залишається єдиним містом, яке має такий статус.

Загалом термін «Культурна столиця України» є надто суперечливим та неоднозначним. Через історичні обставини та активне культурне життя Київ, Львів, Одеса, Харків та інші міста мають амбіції називатися культурною столицею.

У 2019 році Український культурний фонд запустив пілотну версію програми «Культурні столиці України», яка в свою чергу має на меті сприяти місцевому розвитку шляхом запровадження конкурсів на почесний щорічний статус «Велика культурна столиця» та «Мала культурна столиця». Переможцями першого конкурсу на здобуття статусу «Культурна столиця України» стали Маріуполь – Велика культурна столиця 2021 року та Славутич – Мала культурна столиця 2021 року.

Програма «Культурні столиці України» спрямована на стимулювання почуття приналежності членів територіальних громад до спільного культурного простору, розвиток культурного туризму та підтримку місцевих культурних ініціатив. Конкурсна програма також відкриває можливість українським територіальним громадам налагодити партнерство з європейськими культурними столицями та в майбутньому претендувати на статус культурної столиці Європи. Фонд розширив програму та додав почесний статус «Книжкова столиця», спрямований на популяризацію

читання та розвиток літературно-видавничої сфери. У 2020-2021 роках в рамках програми «Культурні столиці України» буде проведено конкурс на здобуття почесних річних статусів, рис. 2.1. стр.

Цілі програми «Культурні столиці України»:

- залучення представників територіальної громади до створення, розповсюдження, використання культурного продукту;
- розширення аудиторії споживачів та підвищення конкурентоспроможності місцевих культурно-мистецьких ініціатив на національному та міжнародному рівнях;
- налагодження зв'язків між місцевою владою та іншими зацікавленими сторонами розвитку культури (міжнародними організаціями, громадянським суспільством, бізнесом, культурними операторами тощо) для їх подальшої інституціалізації у формі стійкого партнерства;
- створення цілісного іміджевого іміджу територіальної громади (через розробку брендингу, визначення основних культурних об'єктів та подій тощо) як однієї з культурних столиць України.

7 травня Маріуполь офіційно презентував проєкт «Велика культурна столиця України 2021». Театральні, музичні, гастрономічні фестивалі, мистецькі резиденції, художні виставки та перформанси розкажуть про місто Марії всій Україні. Впродовж року на містян та гостей очікують 11 масштабних культурних, розважальних подій. Головна концепція – «Діалог мовою мистецтва» – між поколіннями, містами та країнами.

Азовське море. Місцеві жителі зізнаються, що до такого моря важко звикнути – воно щоразу відкривається заново. З цим пов'язане і спортивне життя міста, адже маріупольці активно займаються веслуванням та мотиками, рис. 2.1. Легенди про походження міста та його назви існують у різних варіаціях. Історії про відомих людей заховані в кожній старовинній будівлі. Це місто, яке не забуває про своє минуле і на його основі будує своє майбутнє.

Мозаїки Віктора Арнаутова. Їх можна знайти в найнесподіваніших місцях – наприклад, в продуктовому магазині чи на фасаді школи. Віктор Арнаутов народився поблизу Маріуполя, з 1920 року жив у Китаї, згодом переїхав до США. Він створив панелі метро в Сан-Франциско та Всесвітню бібліотеку, викладав у Стенфорді та працював з монументалістом Дієго Ріверою, рис. 2.2.

Архітектура модерну Віктора Нільсена. Віктор Нільсен – архітектор важливих будівель міста Марії, наприклад, зруйнованого в 1936 році церкви Костянтина та Олени, будівлі, на стінах якої протягом століть стояли унікальні маскарони та водонапірна вежа. Його будівлі приховані, як скарби, які чекають, щоб їх побачили, рис. 2.3.

Культура греків Приазов'я У XVIII столітті на територію Приазов'я оселилися греки з Кримського півострова. Майже через триста років Маріуполь зберіг найбільшу грецьку громаду в Україні – 150 тис. носіїв. Окрім Греції та Кіпру, у місті є єдиний в Європі інститут, де як перша дисципліна вивчається грецька мова, культура та історія.

Отже, культурна столиця – це статус, який Європейський Союз надає містам на один рік. У 1985 році за ініціативою міністра культури Меліни Мерк'юрі Афіни стали першим містом, яке отримав такий титул. Статус Культурна столиця не означає, що місто вже є центром культури країни. Скоріше, це робота на майбутнє: протягом року переможець має реалізувати подані на конкурс проекти та продемонструвати свій культурний потенціал.

Статус Культурної столиці допомагає місту змінити імідж, стати помітнішим на карті країни та створити нові символи.

2.2. Мала культурна столиці: сутність поняття

Україна увійшла в XXI століття в стані економічної та екологічної кризи з пошуком шляхів виходу з неї та намаганням долучитися до світових економічних процесів та бажанням інтегруватися в європейський простір. Це

спонукає не лише державні структури різного рівня, а й, насамперед, науковців шукати нові підходи до аналізу держави та її регіонів, напрямків активізації всіх складових їхнього потенціалу, що необхідно для формування шляхів новий якісний розвиток.

При розробці стратегій регіонального розвитку слід більше уваги приділяти важливому економіко-географічному фактору та необхідності врахування всього розмаїття пам'яток історії та культури, що існують у регіонах. За їх кількістю понад 140 тисяч Україна має свою багату історико-культурну спадщину.

Нині Україна активно інтегрується у світовий культурний простір, тому повне і всебічне виявлення та вивчення культурної спадщини з метою збалансованого використання та всебічного збереження – стратегічне, державно-важливе гуманістичне та науково-практичне завдання.

В XXI ст. наукове забезпечення діяльності у сфері функціонування спадщини в рамках системи сучасних процесів, що визначають розвиток суспільства та його взаємодію з природним середовищем є надзвичайно актуальним в Україні.

Високоякісний аналіз та оцінка потенціалу культурної спадщини міста, полягає в аргументовані її подальшого результативного використання, а саме: в системі структурного визначенні місця розташування ресурсу на певній території, встановлення адекватні шляхи і форми розвитку та забезпечення злагоджених дій усіх учасників процесу його розвитку та розвитку.

Встановлення людського буття в міській культурі неможливе без набуття досвіду про світ. Попри самотні тілесно-духовні основи людського буття, присутня низка обрядів та смислів, без яких неможливе життя у місті.

Проте, незважаючи на значні методологічні та практичні досягнення зарубіжних та вітчизняних науковців у галузі спадщини, у сучасній вітчизняній суспільній географії відсутнє узагальнене дослідження цієї сфери на національному рівні та на рівні її регіонів. Донедавна питання оцінки

культурної спадщини не входили до сфери науково-практичної діяльності щодо визначення загального потенціалу території та шляхів її розвитку.

Лише в останні роки відповідні положення, зокрема визнання сучасних соціально-економічних тенденцій, були зафіксовані в нормативно-методичних документах щодо розробки, моніторингу та оцінки реалізації стратегій регіонального розвитку.

Отже, вивчення шляхом аналізу та оцінки культурної спадщини є важливою умовою планування розвитку міста, адміністративного району та села. Можливість залучення спадщини до господарського життя регіонів залежить від характеру цих ресурсів, їх вартості, кількості, привабливості, доступності та інших факторів.

В рамках програми «Культурні столиці України» проводиться конкурс на почесний річний статус який надається територіальній громаді з населенням менше 100 тисяч «Мала культурна столиця» з перспективою реалізувати річну програму культурно-мистецьких проєктів.

Розглянемо умови щодо конкурсу «Мала культурна столиця»:

Загальний бюджет ЛОТ-у 15 млн. грн..

Максимальна сума гранту (не може бути збільшена): 15 млн. грн.

Пріоритети підтримки ЛОТ-у:

- стимулювання почуття приналежності членів однієї громади до їх спільного культурного простору;
- розвиток культурного туризму в Україні.

Очікувані короткострокові результати ЛОТ-у:

- реалізовано портфель ініціатив у співпраці з членами територіальної громади, що сприяло популяризації культурно-мистецьких надбань місцевості.

Очікувані довгострокові результати ЛОТ-у:

- налагоджено стале партнерство між органами місцевого самоврядування та членами громади у розвитку культурно-мистецької сфери;

- забезпечено участь українських міст у Культурній столиці Європи;
- креативне підприємництво - у топ 5 джерел прибутку громади.

У контексті програми «Культурні столиці України» — це культурно-мистецький індивідуальний проєкт, що реалізується органом місцевого самоврядування. Відповідно до вимог Фонду, співфінансування для індивідуальних проєктів програми «Культурні столиці України» є обов'язковим, і має становити 30% проєкту (або більше). Це означає, що сума гранту від Фонду може становити лише 70% бюджету проєкту (або менше)..

Заявником програми «Культурні столиці України» можуть бути органи місцевого самоврядування. Партнером у рамках проєктів програми може бути юридична особа всіх форм власності, що зареєстрована не менше, ніж за два роки на дату оголошення конкурсу та має відповідний досвід діяльності у сфері культури.

Не мають право виступати заявниками або партнерами, брати участь у реалізації проєктів та отримувати фінансування від Фонду:

- політичні партії та об'єднання;
- релігійні організації;
- юридичні та фізичні особи-підприємці, визнані банкрутами, або стосовно яких порушені справи про банкрутство;
- юридичні та фізичні особи-підприємці, які перебувають у стадії припинення/ліквідації юридичної особи або припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця;
- уповноважені особи юридичної особи та фізичні особи, які мають судимість за вчинення злочинів у сфері господарської діяльності, непогашену чи не зняту у встановленому законом порядку;
- уповноважені особи юридичної особи та фізичні особи, які мають судимість за вчинення злочинів у сфері службової та професійної діяльності,

пов'язаної з наданням публічних послуг, непогашену чи не зняту у встановленому законом порядку;

- уповноважені особи юридичної особи та фізичні особи, які мають судимість за вчинення злочину, незняту чи непогашену у встановленому законом порядку;

- юридичні та фізичні особи, до яких застосовано обмежувальні заходи (санкції), визначені рішенням Ради національної безпеки та оборони України та введені в дію указом Президента України відповідно до Закону України «Про санкції»;

- заявники, які мають заборгованість перед бюджетом, Пенсійним фондом України, Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування або мають прострочену заборгованість з виплати заробітної плати, інші кредитні зобов'язання;

- заявники, щодо яких на момент подання апікаційних пакетів є відкриті виконавчі провадження.

Отже, культура є життєвою силою суспільства: історія, традиції, мистецтво, самобутність народу.

Культура покращує якість життя, концентрує соціальний досвід багатьох поколінь, накопичує знання про світ. Система культури — це живий процес, який постійно рухається, розвивається, змінюється. Культура є важливою частиною життя кожної людини та суспільства в цілому.

Саме культура робить людину особистістю. Громадянин стає членом суспільства, коли він здобуває знання, мову, цінності, норми, звичаї, традиції свого народу, своєї соціальної групи та всього людства.

Культура є засобом вираження творчості, формування індивідуальної ідентичності та зміцнення самосвідомості в суспільстві. Культурний досвід – це можливості для дозвілля, розваг, навчання та обміну досвідом з іншими. Музеї, театри, виставки, концерти, кіно – все це об'єднує людей.

Культура – основа мирного життя. Адже вона вчить бути толерантними та розуміти один одного через мистецтво, навіть коли ми розмовляємо

різними мовами. Якість і рівень життя всієї країни можна побачити на прикладі культури.

Об'єднуючи людей, культурні заходи, такі як фестивалі чи виставки, створюють соціальну солідарність і єдність, сприяють соціальній інтеграції та розширюють можливості громад. А також зміцнити гордість за свою країну.

2.3. Славутич – перша Мала культурна столиця України

Серед північних лісів, між річками Десна та Дніпро-Славутич, за 200 кілометрів на північ від Києва, майже на кордоні з Білоруссю, розкинулося молоде, але вже історичне місто Славутич. Географічно – Чернігівська область, адміністративно – Київська область, родинні – території колишнього СРСР: Азербайджан, Вірменія, Грузія, Естонія, Латвія, Литва, Росія, Україна.

Наймолодше місто України з моменту заснування було центром соціального оптимізму. Його поява мала продемонструвати світові здатність радянського суспільного ладу не лише приборкати бурхливий мирний атом, а й, використовуючи гіркий досвід Чорнобильської катастрофи, не допустити її повторення як у нас, так і за кордоном.

Рішення про будівництво Славутича як нового міста для постійного проживання чорнобильців та їхніх сімей після аварії на ЧАЕС було прийнято 2 жовтня 1986 року керівними органами колишнього Радянського Союзу. І вже у вересні-листопаді того ж року було здійснено проектування, а в грудні почалося будівництво міста силами восьми радянських республік. 26 березня 1988 року був виданий перший ордер на заселення квартир.

Реалізація цього проекту планувалась у два етапи: по-перше, будівництво міста на 22,8 тис. мешканців, по-друге, подальший розвиток міста до 30 тис. мешканців [7].

При будівництві міста використовувалися найдосконаліші проекти житлових і громадських будівель республік, що надавало забудові кожного міського комплексу (кварталу) національного колориту. Вони побудували не

просто місто, а місто мрії, місто-зразок, місто майбутнього, повністю пристосоване до потреб його мешканців.

Сьогодні місто має 12 кварталів: Баку, Білгород, Вільнюс, Добрин, Єреван, Київ, Ленінград, Москва, Рига, Таллінн, Тбілісі, Чернігів. Площа забудови міста становить 7,5 квадратних кілометрів, з них 2,5 – житлова зона, решта – функціональні зони.

Архітектурно-композиційне рішення Славутича базується на таких принципах: цілісні містобудівні комплекси (квартали), що включають об'єкти соціально-культурного життя, інженерну інфраструктуру та зовнішнє благоустрій; максимальне збереження існуючих лісових насаджень, подальше озеленення міста та благоустрій прилеглої зеленої зони; розділений пішохідний та автомобільний рух на основі домінування пішохідного руху та виділення пішохідних зон; створено розвинену мережу велосипедного руху, локалізовано автомобільний рух по периметру житлових масивів, на околиці мікрорайону міста розташоване місце для зберігання транспортних засобів.

Особливості плануючої структури та компактність Славутича зумовили використання двоступінчастої системи надання комунальних послуг:

А ступінь - заклади щоденного обслуговування, які розташовані в кожному кварталі з максимальним радіусом 300-500 метрів, що забезпечують потреби населення в щоденному первинному обслуговуванні;

II ступінь - за зональним принципом зосереджені об'єкти загальноміського значення (періодичного та епізодичного користування): адміністративно-побутова зона, привокзальна зона, госпітальний комплекс та ін.

Дотримання цих принципів дозволило створити компактне, орієнтоване на стабільне функціонування міста з режимом підвищеної комфортності.

Однак це сталося не так, як очікувалося. Розпад Союзу поставив молоду державу один на один зі своїми проблемами, а міжнародне місто енергетики, побудоване зусиллями всіх республік, постало перед перспективою

продовження безробіття та економічного занепаду після закриття Чорнобильської атомної електростанції [8].

Можна з упевненістю сказати, що сьогодні це не так. Цього не сталося, бо в Славутичі живуть люди, яким не вперше довелося прийняти виклик долі і які мають таку міську владу, на яку по праву заслуговують.

Розвитком Славутича та проблемою диверсифікації економіки міста міська влада почала займатися на початку 90-х років.

З 1988 року до вирішення питань життєдіяльності Славутича залучається громадська думка мешканців міста та наукові установи. Відтоді була створена модель місцевої демократії. Не лише реалізовувати стратегію розвитку міста, а й розвивати її через різноманітні форми комунікації: громадські збори, муніципальні слухання, засідання Громадської ради з питань розвитку міста, прямі телевізійні трансляції з представниками міської влади, керівниками підприємств, установ та організацій, ділові ігри, залучено найширше коло соціально активної частини населення Славутича.

За ці роки у Славутичі створено найсучаснішу соціальну інфраструктуру. Заслужено, що окрім багатьох нагород, місто отримало сертифікат № 1 лабораторії міста в рамках міської майстерні.

Сьогодні для Славутича створені всі умови, щоб впевнено дивитися у майбутнє. Завершується коригування генерального плану міста до 30 тис. жителів з урахуванням головного – економічного розвитку, диверсифікації економіки міста в умовах зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС.

У людей, які побували в Славутичі, складається враження, що місто збудували спеціально для дітей, а все інше – лише доповнення до щасливого дитинства.

Незважаючи на те, що Славутич формально та адміністративно підпорядкований владі Київської області, місто увійшло до складу Чернігівської агломерації, що нині є безпрецедентним юридичним фактом в сучасній Україні (коли місто окремої області входить до складу агломерації с. інший регіон) [8].

Більшість жителів Славутича – колишні жителі Прип'яті, 8 тисяч з них у 1986 році були ще дітьми, також у місті проживає чимало вихідців з Чернігівської області. Багато жителів Славутича є ліквідаторами, тому страждають на хвороби, спричинені аварією на ЧАЕС. Багато мешканців досі працюють у зоні відчуження, виводять з експлуатації, контролюють, досліджують та обслуговують станцію зупинки. До зони відчуження доїжджають потягом зі Славутича до Чорнобильської АЕС.

Славутич характеризується надзвичайно високою народжуваністю та низькою смертністю. Як наслідок, Славутич – місто з найнижчим середнім віком в Україні. Більше третини населення міста – діти. У місті активно розвивається молодіжний рух.

Розглянемо етнічний склад міста на 2021 рік, рис. 2.6.

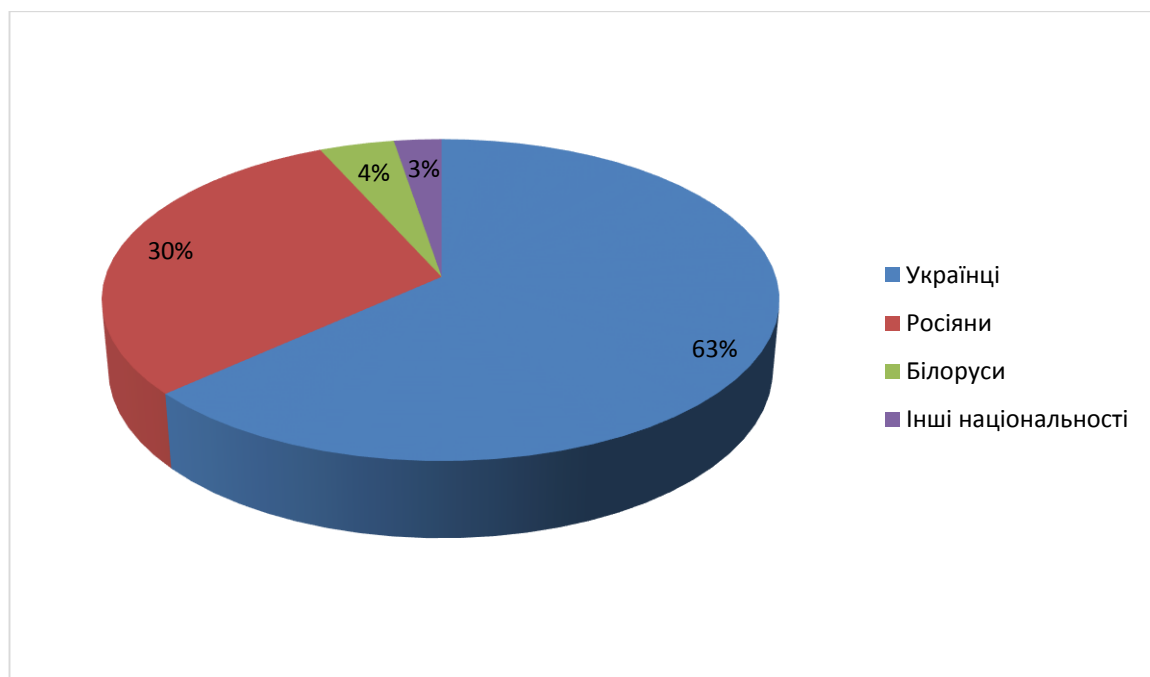

Рис. 2.6 – Етнічний склад міста

Український культурний фонд оголосив переможців програми «Культурні столиці України». Після проходження всіх етапів конкурсного відбору у 2020 році міста Маріуполь («Велика культурна столиця», розмір гранту – 23 млн. 136 тис. грн.) та Славутич («Мала культурна столиця», розмір гранту – 10 млн. 990 тис. грн.) оголошено переможцями.

У зв'язку з епідемією коронавірусної хвороби COVID-19 дирекція та наглядова рада Українського культурного фонду вирішили перенести реалізацію проектів переможців на 2021 рік.

Метою програми «Культурні столиці України» є популяризація та популяризація культури в рамках реформи децентралізації, враховуючи можливості місцевої громади, потреби та інтереси її членів.

Організаційні комітети, які реалізовуватимуть пакети ініціатив міст-переможців, працюватимуть над реалізацією цілей програми: залучення місцевої культурної громадськості до творчих процесів, популяризація української культури серед населення міст-переможців та області, налагодження та зміцнення партнерських відносин між місцеві органи влади на національному рівні та розвиток культурного туризму тощо.

Місто Маріуполь, яке отримало статус «Великої культурної столиці», презентувало проект культурно-мистецьких ініціатив «Діалог мовою мистецтва». Це, наприклад, перформанс-інсталяція «Дорога додому», яку організатори планують втілити на трасі Маріуполь-Донецьк як символ надії на відновлення миру, мобільна художня виставка-майстерня PostMost, Маріупольський відкритий книжковий фестиваль, Маріупольський фестиваль класичного мистецтва та ін.

Проект «Малої культурної столиці» - «Славутич: це країна!» складатиметься з арт-резиденції «Семантичний сюрреалізм у просторі постмодернізму Славутич», діяльності «Поліклініки SESAM 2020: Міжнародного семінару студентів архітекторів Європейської архітектурної студентської асамблеї», II Міжнародного фестивалю людей поважного віку GOLDenFest та інших культурні ініціативи.

Перемога в конкурсній програмі відкриває можливість українським територіальним громадам у майбутньому претендувати на статус культурної столиці Європи.

Майже 17 000 славутичан та гостей міста, а також близько 847 000 користувачів соціальних мереж в режимі онлайн мали змогу взяти участь або

стати глядачем подій в рамках проєкту Мала культурна столиця — статус, що виборов Славутич цього річ. Команда підводить перші підсумки масштабного проєкту, який тривав майже півроку.

Загалом у Малій культурній столиці відбулося близько 800 культурно-мистецьких заходів: концерти класичної, джазової та органної музики, тематичні виставки художників, екскурсії містом та Чорнобильською АЕС, різноманітні квести, покази мод, перформанси тощо. Крім того, вони зустріли зіркових гостей на центральній міській сцені. Серед них Арсен Мірзоян, Latex Fauna and Alyosha, Джеррі Хейл, народний артист України Віктор Павлік, гурти «Один в каное», «Без обмежень», Академічний ансамбль пісні і танцю Чернігівської обласної філармонії Центру фестивалів і концертних програм. «Сіверські Клейноди» та Академічний симфонічний оркестр «Філармонія».

В арт-резиденції Open Format art Residence «Семантичний сюрреалізм у просторі постмодернізму Славутич», яка тривала з 17.08 - 15.09, місто працювало 24 учасники субпроєкту Фото-Графіка, 11 учасників субпроєкту «Тривимірне мистецтво у В.Р. « та 20 учасників субпроєкту «Медіа-арт».

В результаті створено Славуцький музей сучасного інноваційного мистецтва, до якого передано понад 50 цифрових та матеріальних арт-об'єктів, створених мешканцями. У реальному форматі для перегляду доступні роботи в жанрі фото та графіки підпроєкту «Фотографія: апофеоз імперії», а у віртуальному – роботи резидентів проєктів «Тривимірне мистецтво у VR». та «Медіа мистецтво». Для перегляду виставки у віртуальній реальності в галереї глядачам пропонують 3D-окуляри.

Створення інноваційного музею гібридного (онлайн та офлайн) формату цінно ще тим, що Славутич тепер входить до загального культурного обігу в цифровому форматі, і культурне надбання Славутича стає відкритим для широкого загалу по всьому світу.

На міжнародному семінарі SESAM 2021 Poliklinika (2.08 - 30.08) від Європейської Архітектурної Студентської Асамблеї для молодих дослідників архітектурів та урбаністів, 250 фахівців та тьюторів з 50 країн Європи

проведено 21 воркшоп в форматі офлайн та онлайн. Протягом місяця під час трьох сесій-резиденцій молоді архітектори та урбаністи розглянули та обговорили все: від універсального дизайну, безбарерності та будівництва до теоретичних досліджень і концептуального мистецтва. До речі, ця міжнародна подія відбулася в Україні вперше. У результаті - всередині поліклініки були презентовані інсталяції, перфоменси та лендарт, відзняті навчальні відео та фотоматеріали, здійснено дослідницькі подорожі до Чорнобильської Зони відчуження та околиць Славутича, проведені лекції та дискусії, кінопокази, низка музичних вечорів. Фінальною подією кожної резиденції у поліклініці були відкриті для всіх охочих виставка-презентація результатів семінару та аудіовізуальний перфоманс.

Найдосвідченіший фестиваль міста - міжнародний фестиваль молодіжної демократії, телебачення, преси та творчості «Золота Осінь Славутича» (24.09-27.09), який проводився вже 28 раз поспіль, та з якого вже виросла плеяда відомих фахівців в галузі журналістики, цього року зібрав понад 300 учасників, творчу молодь з 18 куточків України й п'яти країн світу.

Цього року захід відбувся у гібридному форматі — офлайн (63 команди) і онлайн (11 команд). Тільки в соціальних мережах ЗОСя охопила близько 202 000 тисячі фоловерів. Було проведено 23 професійних майстер класів для учасників фестивалю, виготовлено 1000 екземплярів фестивальної газети «Славеста». В рамках реалізації фестивалю, відбулась робоча зустріч членів Міжнародної Мережі співпраці, до складу якої входять 16 країн світу. В результаті, на ЗОСі, народилося ще 2 міжнародних проєкти й намічені перспективні плани подальшого партнерства [8].

Завершився насичений культурними подіями рік у Славутичі в жовтні 3-м міжнародним фестивалем для людей поважного віку GOLDenFest (15.10 - 18.10), місія якого – підвищити якість життя осіб старше 50 років та створити умови для їхнього спілкування та самореалізації, залучити до соціальної взаємодії. Близько 170 учасників з усіх куточків України, а також з Латвії, приїхали на фестиваль. Насичена програма - майстер-класи, конкурси

виконавської майстерності з вокалу, танцю, спортивні змагання, вечір знайомств, дискусійні зустрічі у форматі «живої» бібліотеки, кіноперегляди, фотосесії, ретро-дефіле «Еволюція моди» та конкурс Пані GOLDenFest, виступи зіркових гостей – захопила учасників та нікого не залишила байдужим.

Проект МКС дав можливість не лише отримати враження та познайомитися з містом Славутича гостей. Його реалізація сприяла формуванню культурного діалогу та обміну досвідом для продуктивної взаємодії митців, творчої інтелігенції, молоді, журналістів, архітекторів, ЗМІ, представників громадських організацій, активістів, міської влади та громади для культурного збагачення місцевої та міжнародної спільноти, сприяння розвитку інтеграція художньої спадщини. громад.

І, звісно, сприяли згуртованості суспільства навколо спільних цінностей: радості життя, польоту думки, натхнення, формуванню творчої особистості, здатної до саморозвитку, самоосвіти та самоаналізу, принесли учасникам та гостям враження. , переживання, знайомства, позитивні емоції. так важливо відчувати!

І місто не збирається зупинятися на досягнутому. «Ми вже маємо великий досвід та відгуки від учасників та відвідувачів, у нас є плани та нові проекти на майбутнє. Ми побачили, що креативні індустрії дійсно можуть бути на чому зосередитись. Тільки завдяки збільшенню туристичних потоків у Славутичі зріс понад 20% навантаження на заклади гостинності та громадського харчування, що сприяє розвитку економіки міста, тому ми плануємо продовжити те, що вже розпочато, навіть за межами проекту МКС», – зазначив міський голова Славутича Юрій Фомічев.

«Ми пишаємося нашим містом і сподіваємося, що нам вдалося довести, що малі міста створюють не менш яскраві, цікаві, креативні проекти, ніж мегаполіси. Хотілося б, щоб події у Славутичі стали початком тренду на подібні заходи в інших малих містах. і в Україні загалом, – підсумувала Ніна

Баришевська, начальник відділу культури, національностей та релігій Славутича, куратор проекту МКС.

Тож Славутич, перша маленька культурна столиця, щиро запрошує до себе. А Український культурний фонд планує інвестувати у 2022 році у розвиток культури та креативних індустрій. Отже, є куди йти і є що розвиватися.

2.4. Розвиток комунікативного процесу у місцевому самоврядуванні малої столиці

Комунікативні технології, незважаючи на найсучаснішу термінологічну лексику та широке поле як для вивчення, так і для застосування в різних сферах життя, насправді не є чимось новим і незнайомим для українського суспільства.

Це стає зрозумілим навіть при початковому аналізі комунікативного простору – адже при детальному розгляді його організаційної структури ми знаходимо символічний, подієвий, міфологічний та комунікативний компоненти. Ці компоненти, особливо перші три, мають міцну історичну основу, будь-які символи чи події, ритуали чи міфи, постійно змінюються й модернізуються, вони все ще мають інтенцію історичної ремінісценції. Як зазначає Б. Маліновський, «вирішальну роль відіграють події міфологічного минулого, а також норми поведінки та принципи суспільної організації»

Таким чином, старовинні звичаї та обряди (які, до речі, ще досить збережені в консервативному вітчизняному суспільстві), які є, по суті, протокомунікативними технологіями, впливають на сучасні комунікативні відносини в суспільстві. Зокрема, як розповідає Олена Таланчук у своїй книзі «100 найвідоміших образів української міфології», подекуди на Поліссі до наших днів зберігся звичай «ганяти кущ» на Зелене свято (Трійцю).

Одну з дівчат гуртом підбирає «кущ», з цією дівчиною-Кустом вони ходять по хатах, вітають господарів зі святом, бажають їм щастя і багатства.

Цей ритуал є відгомінном віри в те, що душі померлих переселяються на дерева, а на Зелені свята приходять у гості до нащадків [9, с. 68].

Тому необхідно проаналізувати взаємозв'язок між історією місцевого самоврядування в Україні та формуванням комунікативного потенціалу нового національного комунікаційного простору, встановивши історичні передумови для розвитку ефективних комунікаційних технологій в органах місцевого самоврядування.

Розглянемо історичні аспекти формування комунікативного потенціалу місцевого самоврядування в Україні. Адже сама протокомунікація, відірвана від комунікативного простору, позбавлена соціального сенсу. Тому надзвичайно важливо проаналізувати сам комунікативний простір, в «тіло» якого «імплантовані» комунікативні технології. Відповідно, особливості комунікативного простору залежать від ефективності різноманітних комунікаційних технологій та вектора спрямованості соціально-політичних змін, що відбуваються в суспільстві внаслідок використання цих комунікаційних технологій.

Щоб проілюструвати твердження про всеосяжний вплив комунікації на суспільне життя, достатньо на основі джерел хоча б перерахувати та описати функції, які воно виконує (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Функції комунікації [33, с. 102]	
Функції комунікації	Умови актуалізації
Головні	Передача інформації від інституції до інституції (від людини до людини) в процесі діяльності, отримання,
Взаємодії	перевірка і обробка інформації, розробка і реалізація рішень, зберігання інформації
Впливу	Необхідність спонукати до дії: спрямувати людину на певну поведінку або припинити певну діяльність
Основні	
Комунікативна	Безпосередній процес передачі інформації та її сприйняття

Репрезентативна	Початок будь-якого комунікативного акту з метою виявлення наявності загальних настанов на процес отримання чи передачі інформації
Експресивна	Вербальна комунікація через її доповнення невербальними засобами

Продовження таблиці 2.1

Функції комунікації	Умови актуалізації
Спеціалізовані:	
апелятивна (звернення)	Чітка соціальна орієнтація при зверненні до людей з різним соціальним статусом
Директивна	Мовленнєві акти типу директиви (наказ, розпорядження тощо)
Фактична	Усна і письмова форма комунікації
перформативна (ритуальна)	Стереотипна ситуація і установки комунікації
Мотиваційна	Побутово-ужиткова сфера комунікації з допомогою роз'яснювальних засобів вираження
Саморегулююча	Офіційні ситуації, головним чином за допомогою вербальних засобів у стереотипних висловлюваннях; неофіційні ситуації – для того, щоб спонукати співрозмовника до комунікативної дії
Ритуальна	Ритуали, пов'язані з офіційними церемоніями, релігійними обрядами, звичаями
Само презентаційна	Ситуації, коли комунікатор навмисне чи мимоволі створює свій образ

При цьому не варто забувати і зауваження Л. Гумільова: «кожна людина є і членом суспільства, і представником етносу, а це не одне й те саме» [10, с. 97].

Необхідність нового концептуального розуміння поняття «нація» в контексті теорії комунікації аргументує американський дослідник Стівен Б. Крофтс-Вайлі у статті «Переосмислення поняття «нація» в контексті

глобалізації». Таким чином, Крофтс-Вайлі, який є прихильником контекстуальної концепції розуміння нації, підтверджує актуальність і транскордонний пошук етногенетичних індикаторів індивідів.

Теоретики, звертаючись до поняття «нація» як інструменту пояснення всієї палітри соціальних процесів і перетворюючи його на структурний елемент у розгляді глобалізації, залишають поза аналізом той факт, що глобалізація вносить серйозні зміни в концепцію «нації» та її сутності як соціальної структури, а отже, і в науковому пізнанні, яке ґрунтується на традиційному розумінні цього явища.

Справа не в тому, що такі поняття, як «нація» і пов'язані з ними «національність», «націоналізм» чи «національна держава» стали неактуальними та невідповідними. Ні, цей фактор продовжує залишатися найважливішою концептуальною ланкою для пояснення соціальної, політичної чи культурної конституції держав. Але статус національності в реаліях глобалізації не зрозумілий, і теорія комунікації, принаймні той її аспект, який безпосередньо пов'язаний з цим поняттям, потребує нового концептуального переосмислення.

Нація — це складна структура, що характеризується одночасними взаємодоповнювальними потоками локальних, регіональних та глобальних комунікацій. Цей простір не визначено ні часово, ні територіально — необхідний аналітичний підхід для вивчення причин і наслідків, які викликали досліджувані процеси всередині та поза нацією. Нація не є структуроутворюючим контекстом, у якому вона існує, навпаки — контекст, у якому існує нація, структурує її. Багаторівневі національно-культурні, комунікаційні, соціальні та інші структури та міграції постійно трансформуються та модифікуються.

Кожен рівень нації може перетинатися, доповнювати або розходитися з іншими рівнями, що входять до нього. Відмінності в структурах різних націй визначаються історичним контекстом, геополітичними факторами та іншими умовами.

У сучасній науці очевидний логічний зсув до дисциплінарного вивчення складових елементів нації в контексті певних історичних, політичних та інших реалій і тенденцій, а не в контексті ідеалізованого образу «нації» як монолітний, однорідний простір або «контейнер для спілкування».

Дискурс про особливості українського менталітету, історичну зумовленість демократичних змін та розбудови держави на батьківщині в правовому середовищі розпочався лише два десятиліття тому, напередодні чи одночасно з демократичними революціями на Сході Європа. І саме питання української історії стало (як, до речі, і в попередні періоди національного відродження) наріжним каменем цього дискурсу.

Це й не дивно – доводячи «своє» право на історію Київської Русі, досліджуючи історію козацтва, заново відкриваючи період національно-визвольних змагань у ХХ столітті, українські політики та науковці отримали передумови для формування нових функцій, а насамперед всі державоутворюючі функції. А численні факти утиску, яких зазнала сама оболонка комунікативного простору – українська мова, навіть визначили специфіку використання української мови як елемента самоствердження та національної ідентифікації. Досить згадати з цього приводу Т. Шевченка: «Нехай вони (росіяни – Авт.) собі пишуть по-своєму, а ми по-своєму. У них народ і слово, а у нас народ і слово. А хто краще, нехай судять люди» [11].

Зміна комунікативного простору, його складових, призвела до значних соціальних трансформацій. На думку вітчизняного дослідника Б. Потятиника, значним чинником поширення вільнодумства було поширення в СРСР короткохвильових приймачів у 1970-1980-х рр., які «впіймали» програми «Голос Америки», «Свобода», «Вільна Європа». , зрештою, це призвело до краху наддержави».

Істотні зміни відбуваються й у сфері державного управління: внаслідок цього змінюється парадигма суспільного розвитку, тобто перехід від спроби тотального контролю до демократичного механізму, який можна охарактеризувати як «громадянин-кореспондент» [12, с. 38].

Подальші історичні події, які призвели до розвитку України після проголошення незалежності, можна оцінити по-різному. Поки що обмежимося тезою про те, що в Україні ще не створено цілісного та цілісного комунікаційного простору, в якому кожен громадянин держави почувався б більш-менш комфортно з точки зору соціального спілкування, а також передумов для розвитку всіх складові громадянського суспільства.

На думку економіста А. Гальчинського, «ми повинні виходити з об'єктивної реальності, тобто розуміння того, що ми зараз знаходимося на стадії громадянського суспільства». Відзначимо важливу роль у цьому зовнішніх чинників – вплив іноземного та іншомовного ЗМЗ тривалий час є предметом розгляду (поки що, на жаль, неефективним) компетентними органами як виклик національній безпеці. Проте не менш важливою є роль внутрішніх факторів, які гальмують процес формування ефективного побутового комунікаційного простору.

При цьому слід враховувати новітні тенденції сучасного спілкування, головною з яких є персоніфікація особистості – «усвідомлення людиною індивідуальної унікальності, несхожості на інших людей». Фактично сучасна людина глобалізованого світу переосмислює свою ідентичність, що, на нашу думку, цілком відповідає намаганням сучасних українців знайти таку ж згадану ідентичність. І це прагнення знайти ідентичність цілком обумовлено тими соціально-політичними трансформаціями, які ми спостерігаємо останнім часом: «бо здорове почуття національної ідентичності дуже важливо для формування та зміцнення активного, впевненого громадянського суспільства». Таким чином, зміна комунікативного простору стала болісним випробуванням для кожного члена українського суспільства – як зазначає Т. Кушерець, «в результаті комплексних макрозмін почали змінюватися їхній стиль життя, прихильність, відданість, уподобання, орієнтація тощо. радикально, що врешті-решт призвело до втрати звичних ідентичностей».

З іншого боку, феномен новітньої персоніфікації особистості, з якою українці щойно познайомилися, схоже на чергове прочитання європейських

цінностей Нового часу. Такі цінності, про які свого часу говорив М. Вебер: «сучасна цивілізація є дитям європейського індивідуалізму». Це твердження дивним чином перегукується із спостереженнями М. Костомарова про Україну, «де принцип особистості неодноразово виявляв свою життєвість». Таким чином, давні українські та європейські пошуки актуальні сьогодні через соціальну трансформацію, спричинену комунікативними потрясіннями.

Вітчизняний історик Р. Офіцинський наполягає на тому, що проблему ідентифікації українців слід розглядати в контексті європейського дискурсу [13, с. 26].

Самоідентифікація українців і проблеми територіальної цілісності вирішувалися зразково навіть для Західної Європи, а в інтелектуальних колах України прихильники «європейської ідеї» мали беззаперечну перевагу. Упертий намір українців йти «європейським шляхом» наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. чітко простежується в стратегічних епізодах. Більше того, це зумовлено іманентним, перманентним тиском успадкованого геополітичного перехрестя.

Європейський ідентифікаційний зріз історичної традиції незалежної України показав низку принципів і дискусійних ліній. Вони іманентно, але природно, викликали на Заході інтенсивну дискусію про ментальну складову українського цивілізаційного шляху. Дуже цікавими виявилися інструменти та «інтелектуальний продукт», які зараз наповнюють національну ідею в багатьох країнах – Україні, Польщі, Росії, Ізраїлі та інших.

Проте дезорієнтована еkleктика українського життя, розділена за багатьма ознаками – регіональною, культурною, етнічною, мовною, релігійною, поколінною – не підтвердила спрощену тезу про поділ суспільства на «російсько-комуністичний Схід» та «українсько-націоналістичний Захід». Ідентичність сучасного українця та роздробленість України не збігалися з якимись простими лініями географічного, мовного, культурного чи етнічного поділу, а передбачали різноманітні поєднання...

... «Якість життя» стала еталоном європейської ідентичності сучасності. Це джерело нових смислів і цінностей – запровадження єдиної валюти, мультикультуралізму тощо. Більше половини європейців володіють принаймні однією іноземною мовою, а близько чверті — двома або більше, що значно вище, ніж у Сполучених Штатах.

Проте, на нашу думку, найбільш гострою проблемною ситуацією є у сфері місцевого самоврядування, тобто там, де відбувається інтенсивний комунікативний обмін між громадянином (клієнтом-отримувачем соціальних послуг) та відповідними установами (донорами послуг цих послуг). Недосконале юридичне забезпечення, хронічна нестача коштів, «кульгавість» повноважень – до цих постійних «болючочок» місцевого самоврядування в Україні додалися проблеми комунікативного характеру.

Згідно з чинним законодавством, безпосередніми формами участі представників територіальної громади в місцевому самоврядуванні є: місцевий референдум, загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання, самоорганізація населення.

Іншою формою, визначеною Законом, є добровільне об'єднання органів місцевого самоврядування, але ми її не розглядаємо, оскільки ця форма поширюється не на членів територіальних громад, а лише на їх об'єднання.

За словами вітчизняного дослідника С. А. Пінчука, «навіть побіжний аналіз статей, що описують форми прямого правління, можна зробити висновок, що вони переважно мають характер правових намірів» [14, с. 11]. Ці положення не дозволяють громадянам повноцінно брати участь у підготовці та прийнятті рішень місцевою владою, контролювати використання коштів та майна громади. Вони не дають можливості контролювати, як акти, прийняті органами місцевого самоврядування, впливають на права, свободи, інтереси громадян, ефективність та прозорість діяльності цих органів. Майже всі вони потребують додаткового нормативного забезпечення на рівні локальних нормативно-правових актів, які мають чітко прописати механізми реалізації задекларованих законом прав.

І такі обов'язки для органів місцевого самоврядування навіть містяться в законі.

Відповідно до Закону, члени територіальної громади в порядку місцевої ініціативи «можуть ініціювати розгляд будь-якого питання (нашого вибору – Авт.), віднесеного до відання місцевого самоврядування», «місцева ініціатива підлягає обов'язковому розгляду на відкритому засіданні ради» [15, п. 3 ст. 9]. При цьому порядок внесення місцевої ініціативи, а також порядок оприлюднення рішення ради за результатами її розгляду визначаються представницьким органом місцевого самоврядування або статутом територіальної громади.

Ці законодавчі норми розвивають положення статті 140 Конституції України, яка декларує право територіальної громади здійснювати місцеве самоврядування як через виборні органи, так і безпосередньо. «По суті, процедура місцевої ініціативи – це спосіб безпосереднього нормотворчості територіальної громади, це механізм складання рішень всередині громади та внесення їх до представницького органу».

Проте практична реалізація цього права повністю покладена на органи місцевого самоврядування, які визначають механізм подання, розгляду та оприлюднення рішень щодо місцевих ініціатив. При цьому законодавець передбачав вибір органу самоврядування: закріпити цей механізм у статуті територіальної громади чи прийняти інший нормативний акт. Відповідно, місцева рада самостійно встановлює правила ініціації, реєстрації ініціативи та участі членів ініціативної групи у розгляді ініціативи радою, тобто від визначення суб'єктів подання до відбору «дійових осіб».

Як уже зазначалося, перелік ініційованих громадою питань може бути надзвичайно широким. Однак успіх самоврядування (як і бажання членів громади щось ініціювати і робити) залежить насамперед від економічного забезпечення можливостей для місцевих ініціатив. З цієї точки зору гідною наслідування видається практика виділення коштів на проекти місцевим громадам, яка впроваджується у Вінниці протягом кількох років.

Територіальна громада також має право проводити громадські слухання – зустрічі з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких представники територіальної громади можуть їх вислуховувати, порушувати питання та вносити пропозиції з питань місцевого значення, пов'язаних з органами місцевого самоврядування. . «Пропозиції, внесені за результатами громадських слухань, підлягають обов'язковому розгляду органами місцевого самоврядування» [15, с. 13]. На відміну від місцевих ініціатив, де місцева влада повинна реагувати на таку ініціативу прийняттям відповідних рішень, як зазначає А. Ткачук, «правовими наслідками громадських слухань є те, що рада має розглядати висновки та пропозиції слухань на пленарному засіданні, але насправді це не є обов'язковим».

Не оминули критики з боку вітчизняних науковців і норми чинного законодавства про громадські слухання. Наприклад, дослідниця О. Бойко звертає увагу на невизначеність тематики громадських слухань. «Зрештою, право депутата на зустріч з виборцями – це не право, а обов'язки обранця...».

Як визначено Законом, «порядок організації громадських слухань визначається статутом територіальної громади» [15, с. 13], тому органи місцевого самоврядування мають чітко прописати у статуті територіальної громади (далі – Статут) усі необхідні механізми проведення громадських слухань. Принаймні, Статут має врегулювати: перелік питань, з яких мають проводитися громадські слухання, та періодичність їх проведення; порядок оголошення та порядок проведення громадськості з ініціативи органів місцевого самоврядування; порядок організації та проведення громадських слухань за ініціативою громадян, де зазначаються вимоги до ініціативної групи для проведення громадських слухань, порядок та кількість підписів, встановлення дати слухань, участь у таких слуханнях представників місцевого самоврядування, тощо; порядок документування ходу громадських слухань, прийняття рішень та їх оформлення; порядок оприлюднення та введення в дію результатів громадських слухань; порядок здійснення витрат,

пов'язаних з підготовкою та проведенням громадських слухань як з ініціативи органів місцевого самоврядування, так і з ініціативи громадян.

Статут може не містити повного опису порядку проведення громадських слухань до найдрібніших деталей, а може передбачати лише загальні правила. У такому разі необхідно затвердити «Положення про проведення громадських слухань» місцевої ради, яке буде ґрунтуватися на законі та Статуті громади та максимально детально регламентувати всю процедуру.

Одним із перспективних напрямів реалізації комунікаційних стратегій в органах місцевого самоврядування є також використання не законодавчих форм безпосередньої участі громадян.

Повсякденна практика тисяч українських громад, які, власне, і становлять структуру вітчизняного місцевого самоврядування, свідчить не лише про проблематичне використання статутних форм безпосередньої участі громадян, а й доводить активний пошук нових альтернативних форм. Деякі новоутворення мають тривалий термін життя, деякі – після виконання певного прикладного (іноді політичного) завдання зникають за короткий час, але всі вони мають одне спільне: демонструють живу творчість комунікативних форм співіснування в органах місцевого самоврядування та збагатити арсенал доступних комунікаційних засобів, які будуть використовуватися під час виконання завдання щодо реалізації ефективного комунікативного процесу.

Отже, розглянувши всі аспекти, можна зробити висновок, що «Культурна столиця України» — почесний щорічний статус, який може бути присвоєний територіальній громаді з можливістю реалізації річної програми культурно-мистецьких проєктів. 28 квітня 2009 року Державною службою туризму і курортів України та Громадською радою з питань туризму і курортів Міністерства культури і туризму України місто Львів присвоєно почесне звання «Культурна столиця України». Вперше було оголошено, що звання «Культурна столиця України» щорічно присвоюється певному місту

України за аналогією із званням «Культурна столиця Європи». Також повідомлялося, що власник статусу не міг отримати його знову протягом перших трьох років після нагородження. Однак після надання статусу Львову у 2009 році це звання більше не надавалося, тобто його присудження не стало щорічним. Таким чином, Львів залишається єдиним містом, яке має такий статус. Загалом термін «Культурна столиця України» є надто суперечливим та неоднозначним. Через історичні обставини та активне культурне життя Київ, Львів, Одеса, Харків та інші міста мають амбіції називатися культурною столицею.

Український культурний фонд оголосив переможців програми «Культурні столиці України». Після проходження всіх етапів конкурсного відбору у 2020 році міста Маріуполь («Велика культурна столиця», розмір гранту – 23 млн. 136 тис. грн.) та Славутич («Мала культурна столиця», розмір гранту – 10 млн. 990 тис. грн.) оголошено переможцями.

У зв'язку з епідемією коронавірусної хвороби COVID-19 дирекція та наглядова рада Українського культурного фонду вирішили перенести реалізацію проектів переможців на 2021 рік.

Метою програми «Культурні столиці України» є популяризація та популяризація культури в рамках реформи децентралізації, враховуючи можливості місцевої громади, потреби та інтереси її членів.

Організаційні комітети, які реалізовуватимуть пакети ініціатив міст-переможців, працюватимуть над реалізацією цілей програми: залучення місцевої культурної громадськості до творчих процесів, популяризація української культури серед населення міст-переможців та області, налагодження та зміцнення партнерських відносин між місцеві органи влади на національному рівні та розвиток культурного туризму тощо.

Місто Маріуполь, яке отримало статус «Великої культурної столиці», презентувало проект культурно-мистецьких ініціатив «Діалог мовою мистецтва». Це, наприклад, перформанс-інсталяція «Дорога додому», яку організатори планують втілити на трасі Маріуполь-Донецьк як символ надії

на відновлення миру, мобільна художня виставка-майстерня PostMost, Маріупольський відкритий книжковий фестиваль, Маріупольський фестиваль класичного мистецтва та ін.

РОЗДІЛ 3. МОДЕЛІ ВПЛИВУ КОМУНІКАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНІ СИСТЕМИ КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

3.1. Роль інформаційних технологій в культурному суспільстві

З середини 60-х років ХХ ст. Західні вчені (Д. Белл, Д. Рісман, О. Тоффлер, А. Турен та ін.) активно обговорювали входження найбільш розвинених країн у якісно іншу стадію суспільного розвитку, визначену ними як постіндустріальну чи інформаційну. суспільства, основним критерієм якого є вирішальна роль інформаційних технологій у всіх сферах життя людини. У 1960-х роках уявлення про інформаційне суспільство мали характер футурологічних передбачень, а пізніше в ході вдосконалення електронної техніки та цифрових технологій більшість подій, передбачених теоретиками, знайшли своє реальне втілення. Особливо це стосується розвитку ЗМІ, телебачення, розповсюдження персональних комп'ютерів, Інтернету, розвитку технологій віртуальної реальності та інших технологічних інновацій. Ці досягнення докорінно змінили життя суспільства, висунувши на перший план інформаційну діяльність, особливо пов'язану з виробництвом і передачею інформації, ускладнивши та трансформуючи культуру настільки, що її стало важко досягнути в рамках традиційних підходів [16, с. 25].

Найпомітнішими процесами, що характеризують сучасну культуру, є процеси інформатизації всіх галузей матеріального та духовного життя, але поряд з ними відбуваються й інші, не менш значущі для епохи події, такі як зміна світогляду та естетичних установок, зміна підходів до наукової діяльності. знання, перегляд орієнтирів у суспільно-політичній практиці. Таким чином, характеристика суспільства лише як «інформаційного». або «постіндустріальний», свідчить про досить обмежений зріз соціальної реальності, пов'язаний переважно з розвитком нових інформаційних технологій, що є актуальним із соціологічної точки зору, але недостатньо для

того, щоб філософськи узагальнити всю сукупність змін у суспільстві на початку третього тисячоліття. Виходячи з цього припущення, ми спробуємо порівняти постмодерні тенденції розвитку культури з результатами поширення нових технологій, що характеризують інформаційне суспільство та відрізняють його від попередніх етапів розвитку суспільства.

Термін «постіндустріальне суспільство» виник у США. Американський соціолог Д. Белл у 60-х рр. ХХ ст. використовував його у своїх лекціях для характеристики нового етапу американського капіталізму. Спочатку постіндустріальне суспільство розглядалося в раціоналістичних уявленнях про діалектичну методологію економічного зростання і відповідно до процесів технології праці. Тоді цей термін набуває нового значення. З кінця 60-х років починає розвиватися теорія постіндустріального суспільства, визначальними рисами якої називають масове поширення творчої інтелектуальної праці. Якісно зростає обсяг і значення наукових знань та інформації, розвиваються засоби масової інформації, у структурі економіки переважає сфера послуг. Пізніше постіндустріальне суспільство розглядається як якісно новий крок у розвитку не лише Заходу, а й усього людства.

Починаючи з 70-80-х років концепція постіндустріального суспільства розвивалася переважно як футурологічна та соціологічна теорія, яка повинна описувати вплив нових інформаційних технологій на суспільство. Так, Д. Белл вважав, що в майбутньому вирішальним для економічного і соціального життя, для способів виробництва знань, а також для характеру людської праці буде розвиток нової соціальної системи на основі телекомунікацій. Виникнення постіндустріального суспільства він пов'язував з революцією в організації та обробці інформації та знань комп'ютерами.

Саме комп'ютер докорінно змінив суспільство другої половини ХХ століття. Таким чином, виявилось, що ключова роль у новому суспільстві відводиться інформації та електронним засобам, які забезпечують технічну основу для її використання та поширення. У зв'язку з цим активно

використовується термін «інформаційне суспільство», який дублює поняття «постіндустріальне суспільство» і часто використовується для визначення цивілізації, заснованої на розвитку та існуванні особливої субстанції, «третього світу» за К. Поппера, до якого належить «інформація». Воно має властивість взаємодії як з духовним, так і з матеріальним світом людини і визначає як соціокультурне життя людини, так і її матеріальне існування.

Один із найяскравіших теоретиків і предтеч інформаційного суспільства А. Тоффлер розглядав усі зміни, що відбуваються, з позицій культурних трансформацій, які мають найсильніший вплив на людину. Йому належить принцип розглядати культурні «хвилі» як головну домінуючу процесу розвитку людства. Він ввів термін «культурна хвиля», який кардинально відрізнявся від понять «культурна революція» чи «культурне коло». У концепції «культурної хвилі» Тоффлер підкреслював надідеологічний і аполітичний характер змін, що відбуваються, визначав їх спонтанність і неминучість. За його словами, ми живемо в епоху зіткнення культурних «хвиль». Тоффлер вважав, що за всю історію людства закінчилися лише два таких періоди: поява культури першої хвилі і поява культури другої хвилі; Зараз триває процес формування культури третьої хвилі [17, с. 15].

Заслугою Тоффлера ми вважаємо винахід цієї концепції та її розробку в культурно-технологічному аспекті; саме він вперше зв'язав поняття «інформаційні технології» та «культура». «Ця подія настільки ж важлива, як і перша хвиля вимірювань, що виникла 10 000 років тому в результаті винаходу сільського господарства, або друга хвиля змін промислової революції схожа на землетрус. Ми діти наступного трансформація, третя хвиля... Людство стоїть перед найглибшим соціальним зміщенням соціальних тектонічних плит і трансформацією творчої діяльності». Так само як друга хвиля була антиаграрною, нова хвиля, яка є високотехнологічною, стає антиіндустріальною за своїм світоглядом, уявленнями про час, простір, логіку та причинність.

Так, Тоффлер, один із найбільших теоретиків і розробників інформаційного суспільства, досить чітко визначив основні риси POST-культури, її образний, демасифікований, віртуальний характер. Ці особливості притаманні людській культурі саме тому, що основним об'єктом людської діяльності стало віртуальне поняття «інформація», що призводить до цілком відчутних і реальних дій людини. Парадоксально, але безтілесні ідеї Платона, створення Всесвіту Богом через Слово, тобто інформацію, зараз як ніколи актуальні в епоху електронних ЗМІ.

Останнім часом можливості роботи з інформаційними потоками неймовірно зросли, і разом із розвитком програмного забезпечення та мереж можна визначити таке зростання як грандіозне, визначальне домінування культури третьої хвилі – культури інформаційного суспільства. На думку Тоффлера, це призведе до створення першої в історії справді гуманістичної цивілізації.

З цією думкою не погоджуються багато фахівців, які вивчають проблеми сучасного суспільства. Наприклад, Джон Лукач, відомий американський історик, вважає наш час кінцем Нового часу, основними рисами якого були панування розуму, історичний оптимізм і віра в прогрес. Багато рис сучасної епохи, які лідирували майже півтисячоліття, наближаються до завершення: європейська експансія, лібералізм, гуманізм, буржуазна культура, повага до приватної власності, концепція Всесвіту і фізичної реальності Ньютона, ідеал наукового об'єктивності, епоха книги. Закінчення сучасної епохи Й. Лукач пов'язує з розвитком і перемогою принципу демократії, що склався завдяки реалізації принципів свободи слова та преси, вільного доступу до інформації. За його словами, демократія набула як поширення, так і гнітючого через беззастережну згоду з народною владою, рекламу, яка часто базується на найнижчих стандартах. Він пише, що в наш час є достатньо підстав попередити, що зі зникненням сучасної епохи саме слово «цивілізований» може швидко втратити сенс. Усюди вже є полчища молодих людей, які не знають цього слова, і значення його незрозуміле» [17,

с. 41]. Така деградація пов'язана як з політичною виборчою практикою, де конкуренція між кандидатами стає рекламним змаганням, так і з нав'язуванням певні стереотипи ЗМІ Спрощення смаків і суджень, нав'язування певних стандартів, успішне маніпулювання, яке стало можливим завдяки принципам свободи в демократичному суспільстві, привели до зникнення останніх рис аристократизму та елітарності. Цей регрес відповідає багатьом явищам поза політикою. Й. Лукач наводить як приклад ідею загальної освіти і практику обов'язкового навчання, коли в школах від більшості юнаків і дівчат, які провели в школі десять років, не можна очікувати більшого, ніж те, що вони вміють відносно добре читати та писати [17, с. 39].

Парадоксальний стан зниження загального інтелектуального рівня на тлі інформатизації суспільства, в умовах широкого доступу практично до всіх джерел інформації змушує задуматися про природу та види не тільки самої інформації, а й про способи її отримання та використання. Безперечним є той факт, що масова комунікація підвищує рівень обізнаності населення. У той же час зростаючий потік масових комунікаційних повідомлень може ненавмисно перетворити енергію людей з активної участі на пасивне знання. Як використовувати це негативне явище – інше питання, але загальна тенденція культурного виробництва яскраво підтверджує напрямок постмодернізму, домінуючий у сучасній культурі.

На зламі століть виникають культурні явища, які є відображенням глибоких онтологічних змін у духовному житті людства. Зміст культури – одна з найскладніших категорій, яка безумовно пов'язана з буттям, має глибокий онтологічний статус. Навіть Маршалл Маклюен наприкінці життя переглянув свої погляди на «глобальне село», зрозумівши, що його теза про те, що електронні медіа нібито приносять людям різноманітність та альтернативи (гарант «свободи інформації»), спростовується тверезим поглядом на суспільство. : «Електронний всесвіт - це не що інше, як

безсоромний брехун, відвертий вираз антихриста», - сказав критик Маклюена, а не він сам.

Такі вкрай негативні оцінки сучасного стану культури пов'язані з міфологізацією суспільного життя через засоби масової інформації. Інформаційна революція перетворила культуру на продукт, який рекламується в ЗМІ і працює на смаки споживачів. Тому завдання полягає в тому, щоб показати, як діють механізми зміни культурної парадигми в інформаційному суспільстві.

Постмодерністські теорії підкреслюють вирішальний вплив електронних ЗМІ на масову свідомість, включення особистості у віртуальні світи міфології та руйнування відчуття звичного фізичного середовища. Відбувається процес трансформації громадської думки та національної картини світу під впливом ЗМІ. Тому звернення теоретиків постмодерну до проблем ЗМК стає цілком виправданим.

Відомий французький дослідник Жан Бодрійяр у своїй роботі «Реквієм для ЗМІ» підкреслював, що ЗМІ нав'язують соціальні та культурні моделі, виступають як «примусова соціалізація» як система соціального контролю. ЗМІ через свою специфіку та відображення його стану знаходяться у сфері певного комунікативного простору. Вони перетворилися з фактора виробництва та поширення інформації у форму організації масових інформаційно-комунікаційних процесів. Більше того, вони починають визначати спрямованість і характер соціальних процесів, що відбуваються в суспільстві. Тому дослідження проблем комунікативного простору набуває особливої актуальності, оскільки ЗМК, виступаючи елементом системи соціального контролю, виконують функції «примусової соціалізації» [18, с. 52]. Соціальне, по суті, стає «симуляцією» мас-медіа та інформаційних технологій, втрачає власну автономію, відбувається «руйнування соціального». Розповсюджена інформація не породжує «сенсу», не сприяє соціалізації, а навпаки, за Бодрійяром, «підриває соціальність». Іншими словами, соціальність поглинена новою культурною логікою мас-медіа. Крім

того, символи та симулякри як основні продукти постмодерністської парадигми є потужним засобом маніпулювання масами. Саме у формі симулякр продовжується символічний вплив сучасних культурних процесів.

Постіндустріальне суспільство має безпосереднє відношення до постмодерністської ідеології, оскільки його онтологічний статус визначається силою інформації, яка характеризується невизначеністю, подвійністю та відносністю. Постмодернізм — це явище, що характеризує новий тип культури, що сформувався в середині ХХ століття під впливом теорій структуралізму, постструктуралізму, деконструктивізму, теорії рецепції та ін.

Багато дослідників ХІХ – ХХ ст. намагався зрозуміти процеси, що відбуваються в техногенній цивілізації (К. Маркс, Ф. Ніцше, З. Фрейд). Найбільш співзвучними з культурою були відкриття Ніцше, Фрейда, філософів і письменників екзистенційної орієнтації та структуралістів, які безпосередньо в гуманітарних науках сформували основні теоретичні міркування про цивілізаційні процеси [19, с. 63].

Криза класичної філософії та науки пов'язана з усвідомленням нездатності використовувати традиційні підходи та світогляд для вирішення нових проблем. Наприклад, чому раціоналістичне мислення не веде до перемоги розуму. Вольфганг Уелш, прихильник постмодернізму, вважає, що не постмодернізм «вигадав цю ситуацію, він лише осмислює її. Він не відвертається від часу, він досліджує його... Постмодернізм тут розуміється як стан радикального плюралізму, а постмодернізм - як його поняття.

Новітні технології не долають війни і хвороби, а іноді провокують нові форми війн: «інформаційні», «психологічні»; нові захворювання, наприклад, пов'язані зі споживанням їжі, створеної шляхом зміни генетичного коду; нова етика: проблеми клонування тощо. Таким чином, інформаційні технології більше не можна вважати такими, що належать виключно до світу технологій, оскільки вони настільки глибоко увійшли в життя людей, стали їх повсякденністю, що їх неможливо відрізнити. із загального світогляду та культурного контексту. Якісний стрибок в інформаційній індустрії свідчить

про необхідність аналізу новітніх технологій крізь призму світоглядних змін. Найадекватніше ці зміни знайшли своє відображення у постмодерністській філософії, завданням якої є не лише деконструкція основних категорій попередньої європейської філософської думки, а й формування основних світоглядних принципів, які співвідносяться з типом світогляду, що поширюється в інформаційному суспільстві.

Постмодернізм протистоїть модернізму в усіх його основних постулатах і твердженнях. Головною ознакою постмодернізму вважають пафос іронії та естетичність гри з усіма смислами культури. Постмодерністська культура не наполягає на істині та ідеологічному пафосі, їй не властивий пафос заперечення і руйнування, як в ідеології модернізму. Швидше, постмодернізм вимагає зовнішньої естетики, а не внутрішньої потреби в красі та правді. Тому все, що потрібно втілити і використати, стає в постмодернізм естетичним. Цінність певних предметів визначається не внутрішніми потребами чи значеннями, такими як гармонія, корисність, зручність чи сатира, розчарування, гнів, а зовнішніми атрибутами — цікавістю, здивуванням, іронією, цитуванням, релятивізмом.

Постмодерністська культура характеризується відмовою від усіх традиційних цінностей - гносеологічних, етичних, естетичних, релігійних. На зміну їм прийшли свідомо занижені утилітарні та соматичні категорії: політика, комерція, бізнес і ринок, річ, спокуса, стать, дизайн, монтаж.

Оскільки в інформаційному суспільстві виробничо-економічна сфера підпорядкована змісту та якості інформації – головного артефакту цього суспільства, впровадження культурного виміру дає змогу зрозуміти особливість новоутворення. Важливо зазначити, що в економіці інформаційного суспільства особлива роль відводиться символічній, естетичній та психологічній складових сукупної вартості товарів [20, с. 41].

Стандартна продукція для масового споживача, тобто товари, що мають загальний стиль, форму тощо, сьогодні вже не користуються попитом, на відміну від товарів, мотивація продажу яких не відповідає загальним

потребам, а адресована певному культурному шару. Особливу увагу починають приділяти красі технічного продукту, яка полягає не тільки в доцільності, а більше в тому, наскільки певна річ відповідає сучасним вимогам.

Перебуваючи на перехідному етапі від однієї культурної парадигми до іншої, ще не до кінця сформованої, ми навряд чи можемо уявити всю глибину трансформацій, що відбуваються. Відчуття драматургії епохи ще більше штовхає передбачити, що станеться. Дійсно, ламаючи стереотипи, звільняючись від догм і несвободи, людина отримує необмежену свободу, з якою часом не знає, що робити. Здобувши свободу, люди можуть перетворити її на свавілля і залежність від власних пристрастей.

Таким чином, виходить, що для розуміння змін, які відбулися в сучасному світі, необхідно враховувати, що визначальним чинником його формування є не лише домінування нових інформаційно-комунікаційних технологій, а й зміни світогляду. Подобається чи ні, але чуттєвий тип культури, як зазначав П. Сорокін, уже виконав свою місію. На зміну їй прийде інший тип культури, можливо, знову ж ідейний, пов'язаний з відродженням людського духу.

Отже, саме комп'ютер докорінно змінив суспільство другої половини ХХ століття. Таким чином, виявилось, що ключова роль у новому суспільстві відводиться інформації та електронним засобам, які забезпечують технічну основу для її використання та поширення. У зв'язку з цим активно використовується термін «інформаційне суспільство», який дублює поняття «постіндустріальне суспільство» і часто використовується для визначення цивілізації, заснованої на розвитку та існуванні особливої субстанції, «третього світу» за К. Поппера, до якого належить «інформація». Воно має властивість взаємодії як з духовним, так і з матеріальним світом людини і визначає як соціокультурне життя людини, так і її матеріальне існування.

З цією думкою не погоджуються багато фахівців, які вивчають проблеми сучасного суспільства. Наприклад, Джон Лукач, відомий

американський історик, вважає наш час кінцем Нового часу, основними рисами якого були панування розуму, історичний оптимізм і віра в прогрес. Багато рис сучасної епохи, які лідирували майже півтисячоліття, наближаються до завершення: європейська експансія, лібералізм, гуманізм, буржуазна культура, повага до приватної власності, концепція Всесвіту і фізичної реальності Ньютона, ідеал наукового. об'єктивності, епоха книги. Закінчення сучасної епохи Й. Лукач пов'язує з розвитком і перемогою принципу демократії, що склався завдяки реалізації принципів свободи слова та преси, вільного доступу до інформації. За його словами, демократія набула як поширення, так і гнітючого через беззастережну згоду з народною владою, рекламу, яка часто базується на найнижчих стандартах. Він пише, що в наш час є достатньо підстав попередити, що зі зникненням сучасної епохи саме слово «цивілізований» може швидко втратити сенс.

Перебуваючи на перехідному етапі від однієї культурної парадигми до іншої, ще не до кінця сформованої, ми навряд чи можемо уявити всю глибину трансформацій, що відбуваються. Відчуття драматургії епохи ще більше штовхає передбачити, що станеться. Дійсно, ламаючи стереотипи, звільняючись від догм і несвободи, людина отримує необмежену свободу, з якою часом не знає, що робити. Здобувши свободу, люди можуть перетворити її на свавілля і залежність від власних пристрастей.

Таким чином, виходить, що для розуміння змін, які відбулися в сучасному світі, необхідно враховувати, що визначальним чинником його формування є не лише домінування нових інформаційно-комунікаційних технологій, а й зміни світогляду. Подобається чи ні, але чуттєвий тип культури, як зазначав П. Сорокін, уже виконав свою місію. На зміну їй прийде інший тип культури, можливо, знову ж ідейний, пов'язаний з відродженням людського духу.

ВИСНОВКИ

Нині Україна активно інтегрується у світовий культурний простір, тому повне і всебічне виявлення та вивчення культурної спадщини з метою збалансованого використання та всебічного збереження – стратегічне, державно-важливе гуманістичне та науково-практичне завдання. Охорона національної культурної та духовної спадщини визнана одним із пріоритетів Стратегії національної безпеки України.

Відповідно до міжнародних конвенцій, ратифікованих або підписаних Україною (Європейська конвенція про охорону археологічної спадщини, Конвенція про охорону підводної культурної спадщини, Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи, Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини, Рамкова конвенція Ради Європи про культурне значення) охорона культурної спадщини є міжнародно-правовим зобов'язанням нашої держави перед світовою спільнотою.

Мала культурна столиця – це один з трьох почесних річних статусів Культурної столиці України, який може бути присвоєний територіальній громаді з населенням менше 100 тис. осіб та зі спроможністю реалізувати річну програму культурно-мистецьких проектів (портфель ініціатив), спрямовану на досягнення цілей програми «Культурні столиці України».

Поняття комунікаційного простору закономірно впливає з поняття комунікації, яке в даному контексті розуміється як процес встановлення та підтримки контактів між членами соціальної групи та контактів на основі духовної, ідеологічної чи іншої єдності суспільства.

Поняття комунікаційного простору - багатовимірний і складний. Він включає певний набір комунікацій, акти між комунікаційними агентствами, а також слова чи знаки, кодекси культури.

Нині відбувається глобальна інформаційно-комунікаційна трансформація суспільства, яка супроводжується не лише проникненням сучасних моделей комунікації в усі сфери життя людини та суспільства, а й

грунтовним переосмисленням комунікативної природи соціальної реальності, місця та ролі. спілкування в соціокультурному житті.

Нове децентралізоване комунікаційне середовище, яке створюється в Інтернеті, має потенційно необмежені можливості. Вона може послабити вплив ідеології, релігії, традицій певної культури, розмити їх або посилити вплив на людину іншої ідеології, релігії, культури. Вона може реактуалізувати культурну ідентичність людини, занурюючи її у світ безпосередніх культурних подій, а може взагалі сформувати людину нового типу, нову універсальну глобальну культуру. Ми бачимо, що сучасне Інтернет-середовище все більше впливає на реальну поведінку людей. Таке інформаційне середовище стає новою структурою культури, в якій спілкування стає своєрідним способом існування людини.

Культурна столиця України — почесний щорічний статус, який може бути присвоєний територіальній громаді з можливістю реалізації річної програми культурно-мистецьких проєктів (портфолію ініціатив). 28 квітня 2009 року Державною службою туризму і курортів України та Громадською радою з питань туризму і курортів Міністерства культури і туризму України місто Львів присвоєно почесне звання «Культурна столиця України». Вперше було оголошено, що звання «Культурна столиця України» щорічно присвоюється певному місту України за аналогією із званням «Культурна столиця Європи». Також повідомлялося, що власник статусу не міг отримати його знову протягом перших трьох років після нагородження. Однак після надання статусу Львову у 2009 році це звання більше не надавалося, тобто його присудження не стало щорічним. Таким чином, Львів залишається єдиним містом, яке має такий статус. Загалом термін «Культурна столиця України» є надто суперечливим та неоднозначним. Через історичні обставини та активне культурне життя Київ, Львів, Одеса, Харків та інші міста мають амбіції називатися культурною столицею.

Український культурний фонд оголосив переможців програми «Культурні столиці України». Після проходження всіх етапів конкурсного

відбору у 2020 році міста Маріуполь («Велика культурна столиця», розмір гранту – 23 млн. 136 тис. грн.) та Славутич («Мала культурна столиця», розмір гранту – 10 млн. 990 тис. грн.) оголошено переможцями.

У зв'язку з епідемією коронавірусної хвороби COVID-19 дирекція та наглядова рада Українського культурного фонду вирішили перенести реалізацію проектів переможців на 2021 рік.

Метою програми «Культурні столиці України» є популяризація та популяризація культури в рамках реформи децентралізації, враховуючи можливості місцевої громади, потреби та інтереси її членів.

Організаційні комітети, які реалізовуватимуть пакети ініціатив міст-переможців, працюватимуть над реалізацією цілей програми: залучення місцевої культурної громадськості до творчих процесів, популяризація української культури серед населення міст-переможців та області, налагодження та зміцнення партнерських відносин між місцеві органи влади на національному рівні та розвиток культурного туризму тощо.

Місто Маріуполь, яке отримало статус «Великої культурної столиці», презентувало проект культурно-мистецьких ініціатив «Діалог мовою мистецтва». Це, наприклад, перформанс-інсталяція «Дорога додому», яку організатори планують втілити на трасі Маріуполь-Донецьк як символ надії на відновлення миру, мобільна художня виставка-майстерня PostMost, Маріупольський відкритий книжковий фестиваль, Маріупольський фестиваль класичного мистецтва та ін.

Перебуваючи на перехідному етапі від однієї культурної парадигми до іншої, ще не до кінця сформованої, ми навряд чи можемо уявити всю глибину трансформацій, що відбуваються. Відчуття драматургії епохи ще більше штовхає передбачити, що станеться. Дійсно, ламаючи стереотипи, звільняючись від догм і несвободи, людина отримує необмежену свободу, з якою часом не знає, що робити. Здобувши свободу, люди можуть перетворити її на свавілля і залежність від власних пристрастей.

Таким чином, виходить, що для розуміння змін, які відбулися в сучасному світі, необхідно враховувати, що визначальним чинником його формування є не лише домінування нових інформаційно-комунікаційних технологій, а й зміни світогляду. Подобається чи ні, але чуттєвий тип культури, як зазначав П. Сорокін, уже виконав свою місію. На зміну їй прийде інший тип культури, можливо, знову ж ідейний, пов'язаний з відродженням людського духу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інтерв'ю з Альбертом Фойо // Місто й оновлення. Урбаністичні студії : збірка статей, інтерв'ю, досліджень з урбаністичних студій, присвячених темі політик і практик оновлення міста / представництво Фонду ім. Гейнріха Бьолля в Україні; редкол.: С. Шліпченко, В. Тиминський, А. Макаренко, Л. Малес, І. Тищенко. Київ: ФОП Москаленко О. М., 2013. С. 115–128.
2. Обухова Н. О. Культурні індустрії в контексті соціокультурних змін (на прикладі українських великих міст) : автореф. дис. канд. Соціол. наук : 22.00.04. Донецьк : Донец. держ. ун-т упр, 2011. 16 с.
3. Куліш П. О. Твори : в 2 т. Т. 2: Чорна рада: Хроніка 1663 року: оповідання, драматичні твори, статті та рецензії. Київ: Дніпро, 1989. 586 с.
4. Франко І. Еміграція галицьких селян // Твори : у 20 т. Київ, 1956. Т. 1. С. 341–365.
5. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли. Москва: Эксмо, 2008. 736 с.
6. Андрос Є. І. Комунікативна природа людського буття // Філософія: Світ людини. Київ: Либідь, 2003. С. 225–238.
7. Історія української культури / за заг. ред. І. Крип'якевича. Київ: Либідь, 2018. 650 с.
8. Славутич – Мала культурна столиця України-2021. Електронний ресурс. Режим доступу - <https://ucf.in.ua/m>
9. Стельмах, В. Природні та історико-культурні рекреаційні об'єкти Рівненщини // Вісник Львівського університету. Серія «Географічна». 2013. Вип. 43. Ч. 1. С. 92-98.
10. Історія української культури : методичні рекомендації до семінарських занять для студентів денної форми навчання спеціальностей 6.030508 «Фінанси і кредит», 6.030509 «Облік і аудит» освітньо – кваліфікаційного рівня «бакалавр» / уклад. Л. В. Кушнір. – Донецьк : ДФ УДУФМТ, 2013. – 46 с.

11. Реєстр програми Культурні столиці України. Електронний ресурс. Режим доступу - <https://vstup.ucu.edu.ua/>
12. Каган, М.С. Философия культуры: Становление и развитие: учебное пособие . Санкт-Петербург, 2020. 415 с.
13. Князева, Е.Н. Основания синергетики: Режимы с обострением, самоорганизация, темпомиры. Санкт-Петербург : Алетейя, 2012. 414 с.
14. Старіш О. Г. Теорія відкритих систем як парадигма процесів глобального розвитку: монографія. Нац. ун-т «Острозька акад». Сімферополь: Універсум, 2018. 240 с.
15. Старіш, О.Г. Системологія: підручни. Київ: ЦНЛ, 2015. 232 с.
16. Скиба, М. Креативні індустрії в Україні: вистояти, просвітити(ся) // Тиждень. 2021. Режим доступу: [https:// tyzhden.ua/Society/158758](https://tyzhden.ua/Society/158758).
17. Історія української культури : навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 368 с.
18. Історія культури України: навч. посіб. / В. А. Бокань та ін. Київ, 2011. 31 с.
19. Юрьев В. М. Человек в информационном обществе: новые возможности и перспективы. М. : Гаудеамус. 2014. № 2 (24). С. 13-24.
20. Ліщинська, О. Візуальне мистецтво як чинник формування креативного простору довіри в сучасній Україні// Українознавчий альманах. 2020. Вип. 19. С. 168-171
21. Город как социокультурное явление исторического процесса [Электронный ресурс] / [Глазычев В. Л., Гольц В. А., Карпов С. П. и др.]. – Москва : Наука, 1995 – 351 с. – Режим доступа : http://www.glazychhev.ru/bibliography/1995_gorod_kak_sociokult_yavlenie/1995_gorod_kak_sociokult_yavlenie.pdf.
22. Рукша Г.Л., Кудрина Е. Л. Мегapolis как социально-культурное явление. Вестник Кемеровского государственного университета культуры и искусств. 2011. № 17-2. С. 199–204.

23. Фесенко Г. Культурний простір сучасного міста як цивілізаційний вибір [Електронний ресурс] / Г. Фесенко // Пространство литературы, искусства и образования : сб. науч. трудов. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2013. – С. 258262. – Режим доступа : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/3087/1/Fesenko_Kulturnyy%20prostir_2012.pdf.
24. Панарин Н. Н. Глобализация и информационное общество. Общество: политика, экономика, право. 2012. № 1. С. 19-24.
25. Сассен С. Глобальный город: введение понятия. Глобальный город: теория и реальность. Москва, 2007. 243 с.
26. Бабаєв В. М. Управління великим містом: теоретичні і прикладні аспекти. Харків: ХНАМГ, 2010. 306 с.
27. Хартли Р. В. Передача информации. Теория информации и ее приложения /пер., под ред. А. А. Харкевича. Москва: Физматгиз, 1959. 305 с.
28. Лебедева С. О. Город как социокультурное пространство [Электронный ресурс] / С. О. Лебедева // Известия Волгоградского государственного технического университета. Серия : Проблемы социально-гуманитарного знания. –2010. – № 9 (69). – С. 29–32. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/gorod-kak-sotsiokulturnoe-prostranstvo>.
29. Кук Ф. Модерн, постмодерн и город. Логос. 2002. № 3-4.
30. Мамфорд Л. Культура городов. URL: <http://www.slideshare.net/ssuser9fc5af/ss-9744340> (дата обращения 02.07.2018).
31. Микроурбанизм. Город в деталях. Москва: Новое литературное обозрение, 2014. 352 с.
32. Боголюбов В.С. Актуальные проблемы крупных городов. Санкт Петербург: СПбГИЭА, 1997. 134 с.

33. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація. Київ: Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.

34. Прохоренко Т. Г. Соціалізація молоді в інформаційному суспільстві: особливості та ризики [Електронний ресурс] / Т. Г. Прохоренко // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія : Політологія. – 2016. – № 2. – С. 128–134. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuuaup_2016_2_11.

35. Кравченко О.І. Культурні трансформації міста в контексті глобалізаційних процесів. Вісник національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. Вип. 1(29). Київ: НАУ, 2019. С. 176-180.

36. Иконников А.В. Город утопии и реальное развитие. Город и искусство: субъекты социокультурного диалога. Москва: Наука, 1996. 75-85 с.

37. Шапинская Е.Н. Массовая культура: теории и практики. Москва: ООО «Издательство «Согласие», 2017. 386 с.

38. Соціологія міста : навчальний посібник / [Л. В. Малес, В. В. Середа, М. О. Соболевська, Ю. Г. Сорока та ін.]; за заг. ред. О. К. Міхєвої. – Донецьк : Ноулідж, 2010. – 464 с.

39. Кравченко О.І. Інформатизація суспільства як чинник культурних трансформацій міста аналіз. Вісник національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. Вип. 2(24). Київ: НАУ, 2016. С. 83-86.

40. Галич З. Н. Глобализация и мегаполилизация: новые пути перемен и переходов. Город в процессах исторических переходов: теоретические 216 аспекты и социокультурные характеристики / отв. ред. Э. В. Сайко. Москва: Наука, 2001. С. 291–292.

ДОДАТКИ

Рис. 1.1 – Складові комунікаційного простору

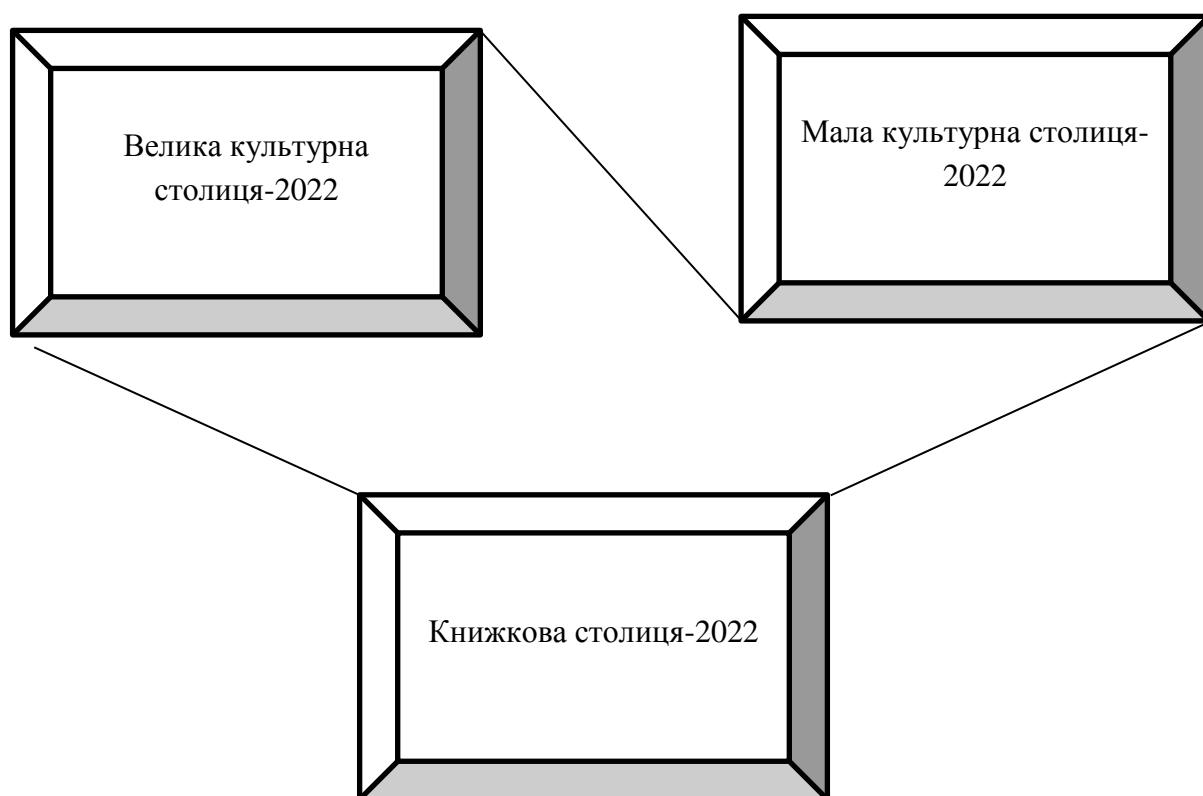

Рис. 2.1 – Статуси програми «Культурні столиці України»

Рис. 2.1. – Азовське море

Рис. 2.2. Мозаїки Віктора Арнаутова.

Рис. 2.3. Архітектура модерну Віктора Нільсена.

